ΝΕΑ ΖΩΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ | ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑι

ΤΟΥ | ΕΤΟΣ Δ'.

ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ | ΑΡΙΘ. 39 — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1907

ΤΑ ΡΟΔΙΝ' ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑ*

Γ'.

Ὅταν ἐξύπνησα, ᾐσθάνθην ἀκόμη ἐλαφρὸν σάλον καὶ λίκνισμα, ἀλλ' ὄχι πλέον μαλακὸν ψῦχος θανάτου. Θάλπος εἶχεν εἰσέλθῃ εἰς τὰς φλέβας μου, καὶ ἀμυδρὸν, ἀλλὰ μελιχρὸν φῶς προσέπιπτεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου.

— Καλησπερούδια, εἶπε μία φωνή. Τί γίνεσαι φίλε; Ἔρχεσαι ἀπὸ τὸν ἄλλον κόσμο.....

Ἠρέμα εἶχα ἀνακαθίσῃ κ' ἐκύτταζα γύρω μου. Ἤμην πλαγιασμένος ἐπὶ ξηρῶν χόρτων καὶ ἀχύρων, εἰς τὸ χάσμα ἑνὸς παραθαλασσίου ἄντρου. Ἀνθρακιὰ, κατόπιν ἀρτίως σβεσθείσης φλογὸς, ἔκαιεν ἀντικρύ μου· λυχνάριον κρεμαστὸν ἐφώτιζε τὰ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου. Παρὰ πόδας, ὡς εἴκοσι βήματα, ἦτο μικρὰ ἀμμουδιὰ, ἀγκάλη τῆς θαλάσσης. Ἡ βάρκα μου εἶχε συρθῆ, κ' ἔκειτο μεταξὺ δύο βράχων.

Ὁ λαλῶν μοὶ ἦτο λίαν γνωστὸς, ἂν καὶ πρὸ μηνῶν δὲν τὸν εἶχα ἰδεῖ, καὶ τὸν ἀνεγνώρισα πάραυτα. Ἦτο αὐτὸς ὁ Στάμος ὁ Ἀταίριαστος, ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον εἶχα διαλογισθῆ πρῴην εἰς τὰ ληρώδη ὄνειρά μου, ὅπου μοῦ ἐφαίνετο νὰ εἶχα μάθῃ ὅτι εἶχεν αὐτοκτονήσῃ. Πράγματι δὲν ἤμην βέβαιος ἂν εἶχον ἀκούσῃ ποτὲ τοιοῦτόν τι.

— Λοιπὸν, πῶς τὰ πέρασες, φίλε; ἐξηκολούθησε μὲ εὔθυμον καὶ σαρκαστικὸν τόνον.

— Σὺ εἶσαι, Ἀταίριαστε; εἶπα τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς. Καὶ πῶς βρέθηκες ἐδῶ, δέν μου λές;

Καὶ δὲν ἐπρόσθεσα: «Δὲν αὐτοκτόνησες λοιπόν;»

— Μάλιστα, ἐγὼ εἶμαι, μοῦ λέγει. Καὶ μὲ βαυκαλιστικὸν καὶ γυναικομίμητον τόνον ἐπέφερε, παρῳδῶν ἐκ τῆς δημώδους μυθολογίας ἓν ἀφελὲς ἐν εἴδει παροιμίας ᾄσμα.

Σημαδιακὸς κι' ἀταίριαστος
Κ' σὸς κῇ σομηλιγγᾶτος, (1)
κῇ στὴν κορφὴ ἀστερᾶτος.

Λέγων ἐγέλασε θορυβωδῶς, εἶτα ἐπανέλαβε.

— Πῶς βρέθηκα ἐδῶ, ἐρωτᾷς; Μᾶλλον ἐγὼ πρέπει νὰ σ' ἐρωτήσω.... Καὶ τί σοῦ ἦρθε νὰ

(1) Ἤτοι χρυσὸς καὶ χρυσομηλιγγᾶτος.

* Ἴδε σελίδα 167.

πάρῃς τὴν ξένη βάρκα, ν' ἁρμενίσῃς στὰ κουτουροὺ, χωρὶς νὰ εἶσαι ναυτικός;.... Ἔπειτα νὰ πέσῃς στὴν θάλασσα, μεσάνυχτα, νὰ κολυμβήσῃς, μὲ τόσην ψύχρα, καὶ νὰ μὴ σοῦ κάνῃ καρδιὰ νὰ πνιγῆς, τοὐλάχιστον, γιὰ νὰ γλυτώσῃς ἐσὺ, καὶ γλυτώσουν καὶ μερικοὶ ἄλλοι, ἀπ' τὰ βάσανα;

— Ἐκολυμβοῦσα;... τώρα θυμοῦμαι.

— Ἐκολυμβοῦσες, κ' ἔκανες τἀνάσκελα, στὸν καλό σου καιρὸ, σὸν νὰ μᾶς ἐπῆγε ὁ δάσκαλος, ἡ Σπαρτίνα, στὸ Σίφερι νὰ κολυμβήσουμε, ὅταν ἤμεθα παιδιά..... Θυμᾶσαι τὸν δάσκαλο, τὴν Σπαρτίνα;

— Τὸν θυμοῦμαι.

— Τί ἔξυπνος! ποτὲ δὲν μ' ἐτιμώρησεν ὅταν ἔφταιγα, ἀλλὰ ὅταν μ' ἐγκαλοῦσαν ψέμματα οἱ ἄλλοι, οἱ ἀληθινοὶ πταῖσται.... Θυμᾶσαι καὶ τὸν δάσκαλο, τὸ Συμβάν;

— Τὸν θυμοῦμαι.

— Τί δραστήριος! Τοῦ κλέφταμε τὴν βέργα, ἀπὸ τὸ χέρι, ἐνῷ ἐκοιμᾶτο, ἀπάνω στὴν δασκαλοκαθέδρα.... Τὸ ἴδιο εἶχες ἀποκοιμηθῆ ἀπόψε καὶ σὺ, μαλακὰ, μαλακὰ, ἐπάνω στὸ κῦμα.... Πῶς δὲν ἐβούλιαξες, ἀπορῶ. Ἄλλως, ἂν εἶχες βουλιάξει, θὰ ξυπνοῦσες ἀκριβῶς πρὶν πνιγῆς γιὰ καλὰ, κ' ἔτσι πάλι θὰ ἔβγαινες τέρτσο.

Ἀκουσίως ἐγέλασα κ' ἐγώ.

— Σ' ἔσυρα, φίλε, ἔξω στὴν ἄμμο, ἐπῆρα τὰ ροῦχά σου ἀπ' τὴν βάρκα, σ' ἔνδυσα· ἐσύραμε τὴν ξένη βάρκα, μαζὶ μὲ τὸν Ἀγάλλο, ἔξω στὴν ἄμμο—τώρα θὰ ἔλθῃ ὁ Διαμαντῆς ὁ Ἀγάλλος, νὰ τὸν ἰδῇς, νὰ πιστεύσῃς – ἄναψα φωτιὰ, σ' ἐπλάγιασα, σ' ἐσκέπασα, σ' ἐζέστανα.... Εἶχες τύχη, κ' ἔπεσες εἰς καλὰ χέρια..... Καλὰ ποῦ σ' ἔφερε ἡ Μοῖρα ν' ἀράξῃς ἐμπρὸς εἰς τὸ καλυβάκι μου, ὁποῦ κ' ἐγὼ κατ' ἀγαθὴν συγκυρίαν εὑρέθηκα ἐδῶ. Συνήθως μένω, ξεύρεις ἐπάνω ψηλὰ, στὸν πύργο μου.—Ἰδοὺ, ἡ φλάσκα, μισογεμάτη, πιὲ νὰ ζεσταθῇς. Μπεβάδα, μισὸ καὶ μισὸ μὲ τὸ νερό. Θέλεις φασκομηλιὰ νὰ σοῦ βράσω;

-- Εὐχαριστῶ.

Μοῦ ἔφερε τὴν φλάσκαν εἰς τὸ στόμα, ἀλλ' ἐγὼ δὲν ᾐσθανόμην ὄρεξιν νὰ πίω. Τότε ὁ Σταμάτης, διὰ νὰ μοῦ κάμῃ καρδιὰ, εἶπε.

— *Μελαγχολῶν οὐ μετρίως μοι δοκεῖς,* εἶπεν ἀναφέρων φράσιν τοῦ Λουκιανοῦ, ἀπὸ τὸν *Τίμωνα*, τὸν ὁποῖον ἐνθυμεῖτο ἀπὸ τὸ Σχολεῖον. —Καλῶς νὰ σ' εὕρω!

Ἀλλὰ, βεβαίως, διὰ νὰ μὴ τυχὸν σιχαίνωμαι, ἀπὸ ἀξιέπαινον ἀβρότητα, καὶ διὰ νὰ μὴ φανῇ ἀλλόκοτος, ὡς πίνων πρῶτος αὐτὸς, ἐκράτησεν ὑψηλὰ τὴν φλάσκαν, χωρὶς νὰ τὴν φέρῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὰ χείλη, κ' ἔπιεν ἐναέριον τὸν μικρὸν οἰνωπὸν καταρράκτην, πίπτοντα εἰς τὸ στόμα του. Εἶτα ἐκ δευτέρου μοὶ προσέφερε τὴν φλάσκαν.

Ἔπια πολλὰς σταγόνας. Ἠσθάνθην ἀληθῆ ἀναψυχήν.

— Ἔχω γυρίσει κόσμον καὶ κόσμον, ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος. Ἀλλὰ δὲν θυμοῦμαι ἂν εἶδα πουθενὰ ἄνθρωπον σὰν ἐσέ. Ἐγὼ εἶμαι, ὅπως μὲ λένε, Σημαδιακὸς κι' Ἀταίριαστος. Ἐσὺ, θαρρῶ, εἶσαι Κ' σὸς κὴ Κ' σομηλιγγᾶτος.

Ὁ Σταμάτης ἦτο μακρυνὸς συγγενής μου. Ἄνθρωπος διὰ τοὺς πλείστους καὶ ἀλλόκοτος καὶ ἀκατάληπτος. Νέος, εἶχε ξενιτευθῇ ὑπὲρ τὰ δέκα ἔτη, καὶ διέτριψεν εἰς Γαλλίαν, Ἀγγλίαν καὶ Ἀμερικήν. Ὀρφανεύσας ἀπὸ τὴν μητέρα του, ὅταν ἦτο μόνον δέκα ἐτῶν, δὲν ἠμπόρεσε ποτὲ νὰ χωνεύσῃ τὸν δεύτερον γάμον τοῦ πατρός του, «κ' ἐπῆρε τὰ μάτια του», ὅπως κοινῶς λέγουν, κ' ἔφυγεν, ἴσως, τὸ πλεῖστον, ἀπὸ τὸ μῖσος τῆς μητρυιᾶς του. Ὅταν μετὰ τόσα ἔτη ἐπανέκαμψεν εἰς τὴν πατρίδα, εὗρε τὸν γέροντα πάσχοντα ἐκ χρονίας νόσου, καὶ τὴν μητρυιὰν κυρίαν τῆς περιουσίας του. Αὐτὸς τότε ἐκήρυξε καὶ διεξήγαγε λυσσώδη πόλεμον κατὰ τῆς γυναικὸς ἐκείνης. Μαχόμενος διὰ τῶν ὅπλων τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν, τὸ μὲν δικαστικῶς, τὸ δὲ αὐθαιρέτως, κατήνεγκε βαρέα τραύματα εἰς τὰ στέρνα τῆς μητρυιᾶς καὶ τῶν συγγενῶν της, καὶ δυνάμει τῆς ἀρχῆς «ἐν τῇ ῥομφαίᾳ μου ζήσομαι», κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ ὅλα τὰ κτήματα τοῦ πατρός του, χωράφια ἀμπέλια κ' ἐλαιῶνας. Τὰ τελευταῖα ἦσαν ἀξιόλογα, καὶ περιεῖχον χιλιάδας τινὰς δένδρων. Ὕστερον ὅμως, εἰς χρόνους μεταγενεστέρους τῶν μικρῶν συμβάντων, τὰ ὁποῖα διηγούμεθα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἔχασε, κατὰ γράμμα, ὅλον τὸ ἔδαφος τὸ ὁποῖον εἶχε κερδίσει, καὶ βαθμηδὸν ὅλα τὰ κτήματα τοῦ ἔφυγαν ἀπὸ τὰς χεῖρας. Ἐτάκησαν, πράγματι, μεταξὺ τῶν δακτύλων του, ὡς νὰ ἦσαν χιὼν ἢ κηρία.

Τὴν σήμερον ἔζη ἰδιότροπον βίον ἐν ἐρημίᾳ, κατοικῶν συνήθως εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, εἰς τὴν ἄνω ἐσχατιὰν τοῦ κυριωτέρου κτήματός του, ὅπου εἶχε κτίσει ἰδιόρρυθμον οἰκίσκον, τὸν ὁποῖον ὠνόμαζε «τὸν πύργον του». Ἐκεῖ ὁ μεμακρυσμένος διαβάτης, κάτω εἰς τὸν δρομίσκον, ἔβλεπε ποικιλόχρωμα σινιάλα καὶ μπαντερόλια ν' ἀνεμίζουν ἐπὶ τῆς στέγης τοῦ μικροῦ πύργου. Εἰς μερικὰ πράγματα ὁ Σταμάτης ἐφαίνετο τῷ ὄντι, οἱονεὶ, παρδαλὸς, εἰς ἄλλα ὅμως ἐδείκνυε μεγάλην σοβαρότητα. Ἐκεῖθεν συχνὰ, διὰ νὰ μὴ λησμονῇ καὶ τὸν θαλασσινὸν βίον, κατήρχετο εἰς τὴν δυτικὴν ταύτην ἀκτὴν, κ' ἔσμιγε τὸν φίλον του τὸν Διαμαντῆν τὸν Ἀγάλλον, ἄλλον ἰδιόρρυθμον ἄνθρωπον.

***

Ὁ Σταμάτης ἄναψε τὴν πίπαν του, καὶ στενάξας ἀκουσίως εἶπεν:

-- Ἔ, φίλε μου!.... πῶς δύναται ναυαγὸς νὰ σώσῃ ἄλλον ναυαγόν;.... Καὶ ὅμως ἐγὼ σ' ἔσωσα!

— Καὶ πῶς εἶσαι σὺ ναυαγὸς Στάμο;

— Φίλε, εἶμαι καὶ εἶμαι ναυαγός. Ναυαγὸς εἰς τὴν ξηρὰν, χειρότερα παρὰ ἂν ἤμην ναυαγὸς εἰς τὴν θάλασσαν.... Δὲν θυμᾶσαι τ' ὄνειρο τὸ ὁποῖον πρὸ μηνῶν σοῦ διηγήθην;

Τῷ ὄντι, τὴν τελευταίαν φορὰν καθ' ἣν τὸν εἶχα ἰδεῖ, πρὶν τὸν συναντήσω, κατὰ παράδοξον πρόπον, αὐτὴν τὴν νύκτα εἰς τὴν ἔρημον ἀκτὴν ὅπου μὲ εἶχε περισυλλέξει, μοῦ εἶχε διηγηθῆ ἓν ὄνειρον, ὀπτασίαν μᾶλλον, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἰδεῖ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον—ὁπότε εἶχεν ἀρχίσει ἤδη νὰ ὑποθηκεύῃ τὰ κτήματα, νὰ παραπίνῃ, νὰ λοξοπατῇ καὶ νὰ προσπαθῇ διὰ πλαγίων, ἀκόμη καὶ δι' *εἰκονικῶν,* νὰ ὀρθοποδήσῃ ἐπὶ τοῦ ὀλισθηροῦ ἐδάφους. Ὁ πατήρ του, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει ἐν τῷ μεταξὺ, καθ' ὃν χρόνον, ὁ Στάμος εἶχε καταλάβῃ ἤδη τὰ κτήματα, ἐμφανισθεὶς μὲ τὴν μακρὰν τσιμποῦκαν καὶ μὲ τὴν βράκαν του, καθήμενος ὅπως τὸν παλαιὸν καιρὸν, ὅταν ὁ Σταμάτης ἦτο παιδίον εἰς τὸ *φαγοπόδαρο,* ὑπὸ τὸ πτερύγιον τῆς ἑστίας, τοῦ ἔλεγε καθ' ὕπνους, μὲ τὸ πομπῶδες καὶ συνθηματικὸν ὕφος τοῦ καιροῦ του.

— Σταμάτη, Σταμάτη, μὴν ἐκποιῇς τὰ ὑποστατικά. Τὸ ἐλαιόλαδον, μέσα εἰς τὰ κισόπια, λάμπει καλλιώτερον παρ' ὅσον τὰ ἐπέρπυρα εἰς τὰς δολερὰς χεῖρας τοῦ ἀθλίου τοκογλύφου.

***

— Ἔτσι, ἐπανέλαβεν ὁ Σταμάτης, ἐγὼ εἶμαι ποῦ εἶμαι, ναυαγὸς εἰς τὴν ξηράν.... Ἀλλὰ σὺ ὅμως, μὴν ἐμπιστεύσῃς εἰς τὴν θάλασσαν, μὲ τὰ φελλούκια ποῦ κάνουν νερὰ, μήτε εἰς τὰς γυναῖκας... Ἀγάπες, ἐπέφερεν ἀποτόμως ἔξαφνα, ἀγάπες, θλιβερέ μου φίλε... Ὤ, μὴν ἔχῃς πίστιν εἰς τὴς ἀγάπες! Πίστευσέ με, ὁ ἄνθρωπος, ἂν καὶ ὡς κοινωνικὸν ζῶον, ἔπρεπε ν' ἀγαπᾷ τοὺς πάντας, ὅλον τὸν κόσμον, ἐπειδὴ ἔχει τὴν ἀνάγκην των, καὶ δὲν εἰμπορεῖ μόνος νὰ ζήσῃ, μ' ὅλα ταῦτα, κατ' οὐσίαν, οὐδένα ἀγαπᾷ, εἰμὴ μόνον τὸν ἑαυτόν του, τὸν ὁποῖον καὶ φθείρει ἀπὸ τὴν πολλὴν φιλαυτίαν... Δι' αὐτὸ λέγει κ' ἕνα τροπόρι, τὴν Μεγάλην Σαρακοστὴν—ἐσὺ ξεύρεις ἀπ' αὐτὰ—πῶς λέγει;... *Αὐτοείδωλον;....*

— «Αὐτοείδωλον ἐγενόμην, τοῖς πάθεσι....»

— Ἀκριβῶς... Νὰ εἶσαι βέβαιος, ἀνίσως ὁ ἄνθρωπος—μὴ σοῦ φανῶ ἀλλόκοτος ἢ βάναυσος καὶ γελοῖος... ἐπειδὴ φοβοῦμαι τὴν κρίσιν σου...

— Τί πρᾶγμα;

— Νὰ εἶσαι βέβαιος, ἂν ἠμποροῦσε ὁ ἄνθρωπος ν' ἀγκαλιάσῃ τὸν ἑαυτόν του, εἰς τὸ νερὸν ἢ εἰς τὴν ξηρὰν, εἰς τὰ ὄνειρα ἢ εἰς τὰ ξυπνητά του, θὰ ἐγίνετο Νάρκισσος, καὶ θὰ ἠρκεῖτο εἰς τοῦτο καὶ μόνον. Ἀλλὰ δὲν κατορθώνει νὰ γείνῃ Νάρκισσος, καὶ ὡς νὰ πάσχῃ ἀπὸ τὴν ψῶραν τοῦ Ἰὼβ, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην προστριβῆς.

— Εὐφήμει, ὦ ἀγαθέ.

— Δι' αὐτὸ ἐπρόλαβα καὶ εἶπα, φοβοῦμαι τὴν κρίσιν σου. Ἂς εἶνε, ἀρκοῦν αὐτά. Ἂς ὁμιλήσωμεν περὶ πλατωνικοῦ ἔρωτος, ἂν θέλῃς... Ἀλλὰ ποῦ στὸν διάβολο εἶνε ὁ πλατωνικὸς ἔρως, δὲν τὸν βλέπω πουθενά.

— Διότι εἶνε ἀόρατος, δι' αὐτὸ τὸν ἐπιζητεῖ τις. Προσπαθεῖ νὰ τὸν ἀνακαλύψῃ κάπου.

— Ἀλλὰ θὰ μείνῃ μὲ τὴν ἀναζήτησιν καὶ τὴν προσπάθειαν μόνον... Ἐγὼ, ὅσων χρόνων εἶμαι, καὶ παντοῦ ὅπου ἐπῆγα, ἠῦρα μόνον ἰδιοτελῆ, ἄπιστον, σαρκικὸν ἔρωτα. Μόλις ἐγύρισα ἀπὸ τὴς Φραγκιὲς, ἀπὸ τὰ ταξείδια τοῦ Σεβὰχ Θαλασσινοῦ, καὶ κατέλυσα προσωρινῶς

εἰς ξένην, ἔρημον οἰκίαν, μίαν νύκτα, ἀκούω κλαυθμηρισμὸν ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα μου. Βγαίνω καὶ βλέπω ἓν νεογνὸν, νόθον, ὅπου μοῦ εἶχαν ρίψῃ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρόν μου. Ἰδοὺ ἡ ἀγάπη, ὁ ἔρωτας. Μωρὲ, χαρὰ στὸν ἔρωτα! Δὲν εἶνε πλέον «ἔρωτας στὰ χιόνια», εἶνε ἔρωτας στὰ κόπρια...

— Εὐφήμει, εἶπα.

— Δι' αὐτὸ κ' ἕνας μακαρίτης ἐξάδελφός σου, τὸν ἐνθυμεῖσαι, ποῦ εἶχε εὐχέρειαν ν' αὐτοσχεδιάζῃ σατυρικὰ δίστιχα, ἔβγαλε, ἕνα καιρὸν, τὸ τραγοῦδι· « Μὲς τοῦ Ντοντοῦ τὴ γειτονιὰ, κοντὰ στὴς Μπαλαλίνες, ἐκεῖ κοιμᾶται ὁ Ἔρωτας μέσα στῆς γκαβαλίνες.....».

— Καὶ τί τὸ ἔκαμες τὸ ἄτυχον ἐκεῖνο πλᾶσμα; ἠρώτησα ἐγώ.

— Τί νὰ τὸ κάμω; ἔδωσα κάτι τι εἰς μίαν πτωχὴν διὰ νὰ τὸ θρέψῃ προσωρινῶς. Ἐν τῷ μεταξὺ, εἰδοποίησα τὸν κύριον Δήμαρχον, τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ λαοῦ καὶ ἀξιοσέβαστον ἄρχοντα τοῦ τόπου, « ὅπως φροντίσῃ διὰ τὰ περαιτέρω ». Αὐτὸς μάλιστα ὡς γεροντοπαλλήκαρον, καὶ πλούσιος, θὰ ἦτο κάπως ἁρμόδιος πρὸς τοῦτο... Νὰ σοῦ ἰδῶ, καλὰ ποῦ εἶχα ὀλίγας ἡμέρας ποῦ ἔφθασα. Ἄλλως, οἱ καλοί μας πατριῶται θὰ ἦσαν ἱκανοὶ νὰ μοῦ τὸ παραρρίξουν.... καὶ νὰ μοῦ κολλήσουν τὸ στίγμα, ὅτι ἐγὼ ἤμην ὁ πατέρας τοῦ παιδιοῦ, ποῦ εἶχα κάμῃ αὐτὲς τῆς ἀγάπες. Μπρὲ, χαρὰ 'στῆς ἀγάπες!

Ἐσιώπησα ἐγὼ, κ' ἔκλεισα τὰ ὄμματα κουρασμένος. Ἐκεῖνος ἐξηκολούθησε·

— Νυστάζεις; ἔχεις δίκαιον. Εἶσαι πολὺ ἀποκαμωμένος. Μὰ ἄκουσε ἀκόμα κι' αὐτό. Κουράγιο, καὶ θὰ εἶσαι πολὺ καλὰ αὔριον.— Λοιπὸν, ὅταν ἤμουν εἰς τὸν Παναμᾶν—διότι διέτριψα εἰς τὸν Παναμᾶν, κ' ἐδούλεψα ὀλίγον καιρὸν εἰς τὴν περίφημον ἐπιχείρησιν, ἀγαπητέ μου..... Ἴσως ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἔχω φέρει τὸ σπέρμα τῆς *μουφλουταρίας* ὁποῦ δηλητηριάζει τώρα καὶ τὰς ἰδίας μικρὰς ἐπιχειρήσεις μου. Ἐκεῖ, λοιπὸν, εἶχα ἀρρωστήσει βαρειὰ κ' ἔμεινα ἐπὶ ἑβδομάδας εἰς νοσοκομεῖον. Λοιπὸν, μία νεαρὰ καλόγρηα, λευκὴ ὡς κρίνον, ἡ ὁποία ἐνδιεφέρετο μεγάλως καὶ διὰ τὴν ψυχικὴν σωτηρίαν τῶν ἀσθενῶν, καὶ τοὺς ἠνάγκαζεν ὅλους νὰ ἐκτελοῦν τὰ θρησκευτικά των χρέη, μοῦ ἔλεγεν ἐπὶ ἡμέρας, κάθε πρωΐ, ἅμα εἰσήρχετο εἰς τὸν θάλαμον· « *Βοὺζ ἀλλὲ κομμουνιέ;* » Τὸ ἔλεγε μὲ τοιοῦτον θωπευτικὸν, τόνον ὥστε ἦτο ἀληθινὴ γλύκα νὰ τὴν ἀκούῃ τις· « — *Νὸ, Μαντὰμ* », τῆς ἀπεκρινόμην ἀνελλιπῶς ἐγώ. Τὴν τετάρτην ἡμέραν εἶχεν ἀρχίσει νὰ θυμώνῃ καὶ νὰ σκυθρωπάζῃ· « *Μαὶ, πουρκουὰ, ντόν;* » Τί νὰ τῆς 'πῶ; « Ἐγὼ δὲν μεταλαβαίνω στὴν Ἐκκλησία τὴ δική μου, κυρὰ, καὶ θὰ μεταλάβω στὴ δική σου; » Αὐτὸ τὸ ἐψιθύρισα, ἀκουσίως, ἑλληνιστὶ, ὥστε δὲν ἐκατάλαβε τίποτε. Τέλος ἐθύμωσε τόσον, ὥστε τὴν ἄλλην ἡμέραν, μοῦ ἔδωκεν εἴδησιν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξέλθω τοῦ νοσοκομείου. Ἐγὼ ἐχάρην μᾶλλον, διότι ἤμην ἤδη πολὺ καλλίτερα, κ' ἐπόθουν τὸν καθαρὸν ἀέρα... Ἀλλὰ, μετὰ μίαν ἑβδομάδα καὶ κάτι, ἴσως μετὰ ἐννέα ἡμέρας — πίστευσέ το, ἂν θέλῃς.....

— Τί;

— Ἦλθε καὶ μ' ηὗρε ὅπου ἤμην. Ποῦ μὲ ἀνεκάλυψε;

— Καὶ σοῦ εἶπε, τί;

— Ῥητῶς καὶ ἀπ' εὐθείας δὲν μοῦ εἶπε τίποτε. Ἀλλὰ διὰ περιφράσεων μοῦ ἔδωκε νὰ ἐννοήσω ὅτι, ἂν ἤθελα νὰ γείνω κατόλικος, ἦτον πρόθυμη νὰ μὲ ἀκολουθήσῃ παντοῦ ὅπου θὰ ἐπήγαινα.

— Λοιπὸν, σὲ εἶχεν ἐρωτευθῆ;

— Ὤ, ἦ ἀγάπες, ἦ ἀγάπες; Δὲν σοῦ ἔλεγα; Μήπως Καλόγρηα τῆς Ἀγάπης δὲν ἦτον κι' αὐτή; Soeur de la Charité;

— Ξεύρω κ' ἐγώ;

— Ἀλλὰ πῶς νὰ βασισθῶ εἰς φράγκικες ἀγάπες, ἀφοῦ δὲν ἐβασίσθην ποτὲ εἰς ἀγάπες ρωμέϊκες; Καὶ ν' ἀλλάξω, μάλιστα, τὴν πίστιν μου πρὸς χάριν της; — Πλὴν ὅλ' αὐτὰ μ' ἐνθυμίζουν τὸ δίστιχον, ὁποῦ εἶχα διαβάσει ἕνα καιρὸν εἰς ἐπιφυλλίδα τῆς « Ἐφημερίδος ». Μήπως εἶχε περάσει ἀπὸ τὴν πέννα σου; Μετάφρασις ἦτον; Τί ἦτον;

— Τὸ ποῖον;

— Ἰδοὺ πῶς ἔλεγε· « Ἀγάπες ταξιδιάρες στὸ κῦμα τὸ θολὸ— κ' ἐβούλιαξ' ἡ βαρκούλα, κ' ἐπέσαν στὸ γιαλό ».

— Δὲν θυμοῦμαι πλέον.

— Ἂς εἶνε. Τώρα ἔρχεται ὁ Διαμαντῆς ὁ Ἀγάλλος. Ὅπου εἶνε, ἔφθασε. Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνος αὐτός.— Φοβοῦμαι ὅμως μήπως πολὺ σ' ἐκούρασα. Θαρρῶ πῶς ἔγεινα πολὺ ἀνιαρὸς, ὅπως λέγουν οἱ γραμματισμένοι.

— Ὄχι.

— Μαζὺ λοιπὸν μὲ τὸν Ἀγάλλον, ἢ κατόπιν τοῦ Ἀγάλλου, θὰ ἔλθῃ κ' ἕνας ἄλλος.

— Ποιός;

— Ὁ Πατσοστάθης, ἕνας βοσκὸς, τὸν ξέρεις; εἶνε περιεργότατος, πολυδιήγητος, καὶ πιστεύει μὲ τὰ σωστά του ὅτι τοῦ ἔχει κάμῃ μάγια. Αὐτοὶ οἱ δύο, ὁ Ἀγάλλος κι' ὁ Πατσοστάθης, θὰ σὲ διδάξουν πολλὰ εἰς τὸ περὶ ἀγάπης κεφάλαιον.

Ἔσεισα τοὺς ὤμους, κ' ἔκλεισα πάλιν τὰ ὄμματα. Ἠσθανόμην κόπωσιν χωρὶς πόθον ἀναψυχῆς, ἀδυναμίαν χωρὶς νυσταγμὸν ἢ πεῖναν. Δὲν ἐσκεπτόμην πλέον τίποτε. Ἄφησα τὸν Ἀταίριαστον νὰ λέγῃ καὶ νὰ κάμνῃ ὅ,τι ἤθελε.

Ὡς ἐν ὀνείρῳ τὸν ἤκουα νὰ λέγῃ.

— Ὁ Πατσοστάθης αὐτὸς ἔχει παράπονον κατὰ τοῦ Δημάρχου, ἐπειδὴ οὗτος τὸν ἐστεφάνωσε στανικῶς μὲ τὴν γυναῖκα, τὴν ὁποίαν εἶχε παραπάνω ἀπὸ δέκα χρόνια ἀραβωνιασμένην. Πιστεύει ὅτι ὁ Δήμαρχος αὐτὸς, ἡ γυναῖκα μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ὑπάνδρευσε, ἡ πεθερά του, ἡ γυναικαδέλφη του, οἱ γείτονές του, καὶ ὅλος ὁ κόσμος, τοῦ ἔχουν κάμῃ μάγια. Τώρα ἀσχολεῖται πῶς νὰ τὰ χαλάσῃ, καὶ πολλοὶ ἀγύρται τοῦ ἔχουν φάγῃ τὸ μισὸ τὸ κοπάδι του. Τὶ τὸ παράξενον εἰς τοῦτο; Μήπως δὲν ἔχει δίκαιον; Ἄνθρωπος προωρισμένος, γρήγορα ἢ ἀργὸ, νὰ γείνῃ θῦμα γοητείας ἢ ἀγυρτείας;.... Καὶ ποιὸς μπορεῖ νὰ γλυτώσῃ ἀπ' αὐτὰ τὰ πράγματα; Μήπως εἶν' εὔκολον νὰ διακρίνῃ τις, νὰ εὕρῃ τὰ ὅρια, ποῦ τελειώνει ἡ πλάνη καὶ ποῦ ἀρχίζει ἡ ἀπάτη; Ἕως ποῦ φθάνει ἡ μωροπιστία, καὶ πόθεν ἀρχίζει ἡ ἀγυρτεία; Τέτοιος εἶνε ὁ Πατσοστάθης.—Ὅσον διὰ τὸν Ἀγάλλον αὐτὸς εἶνε ἐλαφροΐσκιωτος. Βλέπει φαντάσματα σχεδὸν καθημερινῶς. Εἶνε ἀπὸ οἰκογένειαν πολὺ συνδεδεμένην μὲ τὰ στοιχειὰ τοῦ τόπου. Καὶ μ' ὅλον ὅτι ἔλειψε τριάντα χρόνια σωστὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τὸ ἐπέρασε ὡς βαρκάρης εἰς μίαν παραλίαν τῆς Γαλλίας, ὅπου κ' ἐγὼ τὸν συνήντησα ἕνα καιρόν· τώρα ἔχει σύνταξιν, δύο ναπολεόνια τὸν μῆνα, ἀπὸ μίαν ἑταιρίαν Γαλλικὴν—εἰς τὴν παραθαλασσίαν ἐκείνην τῆς Γαλλίας δὲν εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ, πιστεύω, κανὲν φάντασμα, καὶ ὅμως, μόλις ἐπέστρεψεν εἰς τὸν τόπον αὐτὸν, καὶ μόλις ἤρχισε νὰ μανθάνῃ ξαναπίσω τὰ ῥωμέϊκα, διότι σὲ βεβαιῶ ἐπὶ λόγῳ τιμῆς, τὰ εἶχε ξεχάσει, καὶ τοῦ ἐπανῆλθαν ἐν τῷ ἅμα ὅλαι αἱ παλαιαὶ ἀδυναμίαι του. Ἀμέσως ξαναήρχισε νὰ βλέπῃ φαντάσματα, ὅπως εἰς τοὺς παιδικούς του χρόνους.... Καὶ μὴ νομίζῃς ὅτι προσποιεῖται ἐν συνειδήσει ὁπωσοῦν. Αὐτὸς, μόλις ἐπάτησε τὸν πόδα ἐδῶ, ἐξανάγειν διὰ μιᾶς τὸ παλαιὸ χωριατόπουλο, παιδὶ μιᾶς μυλωνοῦς, τῆς γρηᾶ-Ἀγάλλαινας, μὲ τὸ λεπτὸν ἐπίχρισμα τοῦ ξενιτευμένου, τὸ ὁποῖον ἀναφαίνεται μόνον ὅταν, μίαν ἢ δύο φορὲς τὸν μῆνα, κατέρχεται εἰς τὴν πόλιν, καὶ φορεῖ τὰ καλά του ῥοῦχα· γιλέκα βελούδινα, ὡραῖα σουρτοῦκα ἀπὸ καστόρι· καὶ κρεμνᾷ εἰς τὸ στῆθος τῆς βαρειὲς χρυσὲς καδένες, μὲ ὅλα τὰ ἐγκόλπια καὶ τὰ ἀριστεῖά του... Διαρκῶς ὅμως μένει ἐδῶ ποῦ βλέπεις, εἰς τῆς Κεχριᾶς τὸ ῥέμμα, μὲ τοὺς δύο παλαιοὺς νερομύλους τοὺς ὁποίους ἔχει κληρονομήσει, τὸν ἕνα ἀπὸ τὴν μητέρα του, τὸν ἄλλον ἀπὸ τὴν πενθερὰν τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἀκολουθεῖ Α. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

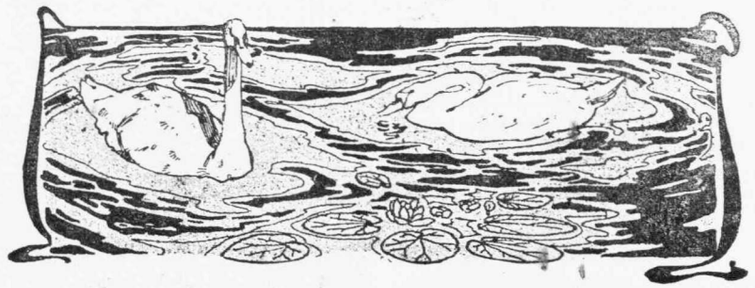

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΑΣΜΑΤΑ

Λενούλα, ξέρεις; 'στ' ὥμορφο
'στὸ Θειόγραφτο χωριό μας,
ἐκεῖ ποῦ ἡ νιότης σκόρπιζε
τὰ γέλια, τὰ φιλιά,
στρίγγλα κακιά, γριὰ μάγισσα,
'στὸ πεῖσμα τῶν δυνῶ μας,
θρονιάσθη πάνω κἰ ἄρχισε
ν' ἀξαίνῃ ἄσπρα μαλλιά.

Καὶ ξέρεις; 'στὸ περίγελο,
'στὸ πρῶτο ἀνάβλεμμά της,
ξαφνιάστηκαν, βουβάθηκαν
τοῦ δάσους τὰ πουλιά,
χλωμιάσανε, σωριάστηκαν
'στὸ πικροανάσασμά της,
τ' ἀνθούλια ἀπ' τὶς γλαστρίτσες μας
τὰ μῆλα ἀπ' τὴ μηλιά.

Στὰ ξώκλια, 'στὰ μαντέματα,
'στὰ νύχτια φωνητά της,
στοιχειὰ, ἀτσιγγάνες, μάγισσες
πετάχτηκαν μὲ μιὰ,
ἁρπάξαν, ἀγριοσύντριψαν
τὰ ὅτι ηὕρανε μπροστά της
καὶ φύγαν, πίσω ἀφίνοντας
τὴ φρίκη, τὴν ἐρημιά.

Καὶ τώρα 'στὸ σπιτάκι μας,
'στὸ σύδδεντρο δασνάρι,
'στὸν κῆπο, 'στ' ἀγριολάγκαδο,
ποῦ ἐρχόμασταν μικρὰ,
ὅπου κι' ἂν πᾷς, ἀγάπη μου,
ἀντὶς τὴν πρώτη χάρι,
θὲ νάδῃς τὰ ὅτι ἀγάπησες
τριγύρω σου νεκρά.

'Απ' τ' ἄμετρα κι' ἀφάνταχτα,
τ' ἀλόγιαστα καὶ πλάνα
στολίδια, ποῦ μερώνανε
κι' αὐτὸν τὸ Σατανᾶ,
δὲν ἔμεινε, Λενούλα μου,
μὸν μιὰ παλιὰ καμπάνα
νὰ κλαίῃ τὰ πρῶτα χρόνια μας
'στ' ἀχνὰ τὰ δειλινά.

'Αλεξ. 1907 ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ

ΤΟ ΕΡΕΙΠΙΟ

Στὸν κ. Παῦλο Γνευτὸ

Εἶταν τὰ πρῶτα Χριστούγεννα ποὺ ἔκαμνα, ἐδῶ καὶ ὀκτὼ χρόνια, εἰς τὴν 'Αλεξάνδρεια. Εἶχα περπατήσει ὅλο τὸ ἀπόγευμα χαζεύοντας μέσα εἰς τοὺς δρόμους καὶ πρὸς τὸ βράδυ μὲ τὴν καρδιὰ βαριὰ ἀπὸ τὴν συνειθισμένη ἀνία μου καὶ τὴν μονοτονία τῆς 'Αλεξανδρινῆς ζωῆς, ἐγύρισα εἰς τὸ σπίτι τοῦ ἀδελφικοῦ μου φίλου ποὺ μὲ φιλοξενοῦσε καὶ ποὺ μ' ἐπρόσμενε πάντα μὲ ἀνοιχτὴ τὴν ἀγκαλιὰ νὰ κάμωμε τὸν καθημερινό μας περίπατο εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ κατόπιν ἀφοῦ ἐτρώγαμεν νὰ παίξωμε μία παρτίδα σκάκι καὶ ὕστερα νὰ βυθισθοῦμε εἰς τὴς ὡραῖες καλλιτεχνικές μας συζητήσεις ποὺ μαλακώνουν τὸν πόνο τῆς ζωῆς. 'Αλλ' ὅπως ἐγὼ, ἔτσι καὶ ὁ φίλος μου, ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἦτο μελαγχολικὸς καὶ εἰς ὅλο τὸ διάστημα, ἀπὸ τὸ σπίτι του ἕως τὰ λουτρὰ τοῦ Τσούρου, κάτι παλαιὰ σαραβαλιασμένα σανιδώματα ἑνωμένα, ποὺ ὁ θεὸς νὰ τὰ ἔκαμνε λουτρὰ, δὲν ἀνταλλάξαμε λέξι. Βέβαια τὸ ἐπίσημον τῆς ἡμέρας δὲν μᾶς εἶχε μελαγχολήσει, οὔτε ἡ ξενητιά μας, διότι ὁ φίλος μου ἦτο ἀπὸ χρόνια ἐγκαταστημένος εἰς τὴν 'Αλεξάνδρεια μὲ τὴν μητέρα του ἐγὼ δὲ πάλιν, μολονότι νεοφερμένος εἰς τὴν Αἴγυπτο, ἤμουν συνειθισμένος ἀπὸ ξενητιές, ὥστε

νὰ μὴ μοῦ κάμνῃ καμμία ἐντύπωσιν ἡ ἀπομάκρυνσίς μου τέτοιες ἡμέρες ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μου. Ὅμως καὶ οἱ δύο εἴμεθα ξένοι πρὸς αὐτὸν τὸν τόπο καὶ ἡ ἀνία τῆς ψυχῆς μας εἶχεν ἕνα βαθύτερο λόγο, τὴν ἔλλειψιν ἑνὸς καλλιτεχνικοῦ περιβάλλοντος. Κ' ἔτσι ἐπήγαμεν εἰς τὴν «Λοχειάδα Ἄκραν» καὶ ἐγυρίζαμεν ὡς σκιές, βουβοὶ καθὼς δύο λείψανα ποὺ κηδεύουν εἰς τὴν τελευταίαν των κατοικίαν.

Σχεδὸν ἐπλησιάζαμεν εἰς τὸ σπίτι ὅταν εἶδα τὴν φυσιογνωμία τοῦ φίλου μου νὰ χαμογελάσῃ καὶ μοῦ εἶπε:

— 'Απόψε τοὐλάχιστον θὰ διασκεδάσωμε τὴν μελαγχολίαν μας.

Καὶ λέγοντας ἔτσι ἔκαμε μερικὰ βήματα ταχύτερα ἀπὸ ἐμένα καὶ μὲ τὸ καπέλο εἰς τὰ χέρια ἐστάθηκε κ' ἐχαιρέτησε μία μεσόκοπη κυρία. 'Εγὼ ἐπροχώρησα λίγο κ' ἐπρόσμενα, ἐνῷ αὐτὸς ἐξακολουθοῦσε νὰ ὁμιλῆ μὲ τὴν ἁπλοντυμένη αὐτὴ γυναῖκα ποὺ ἐφαίνετο πάρα πολὺ νευρικὴ γιατὶ ἔκαμε διάφορες σπασμωδικὲς κινήσεις τοῦ κεφαλιοῦ της καὶ μορφασμοὺς τέτοιους ποὺ προκαλοῦσεν τὸ γέλοιο καὶ εἰς τὸν σοβαρότερον ἄνθρωπο. 'Εμίλησεν ἀρκετὰ μὲ τὸν φίλο μου καὶ δύο τρεῖς φορὲς μάλιστα ἐγύρισε πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἔστεκα καὶ μ' ἔβλεπεν. 'Ενόησα τότε πῶς ὁμιλοῦν γιὰ μένα, γιατὶ καὶ οἱ δύο χαμογελοῦσαν, ἀλλὰ τὸ τί ἔλεγαν δὲν εἶχα καμμία βία νὰ τὸ μάθω γιατὶ ἤξερα πῶς ὁ φίλος μου θὰ μοῦ τὸ ἔλεγε. Καὶ πράγματι, ὅταν τὴν ἀπεχαιρέτησε καὶ ἦλθε σιμά μου, ἐπανέλαβε τὴν φράσι ποὺ μοῦ εἶπε μόλις τὴν εἶχεν ἰδεῖ.

— 'Απόψε θὰ διασκεδάσωμε καλὰ τὴν μελαγχολία μας.

— Μὰ πῶς; τοῦ λέγω ἀδιαφόρως. Θὰ παίξωμε πάλιν τὸ συνειθισμένο μας σκάκι καὶ θὰ συζητήσουμε κατόπιν γιὰ τὸν ὑπεράνθρωπο; Σοῦ τὸ λέγω ὅμως ἀπὸ τώρα. 'Απόψε δὲν ἔχω καμμία διάθεσιν, οὔτε γιὰ τὸ ἕνα, οὔτε γιὰ τὸ ἄλλο.

— Μὴν ἀνησυχεῖς, κι' οὔτε τὸ ἕνα, οὔτε τὸ ἄλλο θὰ γίνῃ, ἀλλὰ κάτι καλύτερο ἀκόμα. Μόνο πᾶμε γρήγορα εἰς τὸ σπίτι νὰ γευματίσωμε καὶ νὰ βγοῦμεν ἔξω.

— Ποῦ θὰ πᾶμε;

— Τί σὲ μέλλει ἐσένα ποῦ θὰ πᾶμε; Ἕνα μόνο σοῦ ὑπόσχομαι ὅτι ἡ ἀπαισία αὐτὴ πλῆξις ποῦ πνίγει τὴν ψυχή μας θὰ μετατραπῇ εἰς ἀληθινὴν μακαριότητα.

Ὑπέκυψα χωρὶς νὰ βγάλω λέξι καὶ ἐτάχυνα ὀλίγον τὸ βῆμα. Εἰς τὸ σπίτι τὸ τραπέζι ἕτοιμο μᾶς ἀνέμενε μὲ τὴν μητέρα τοῦ φίλου μου, ποὺ ἀνησυχοῦσε γιὰ τὴν ἄργητά μας. 'Εγευματίσαμεν ἥσυχα-ἥσυχα, ἐπαίξαμεν κατόπιν τὴν παρτίδα μας εἰς τὸ σκάκι ὅπου ἔχασα διὰ νὰ μὴ πικράνω τὸν φίλο μου, ποὺ ἐπειράζετο κάπως σὰν ἔχανε καὶ κατόπιν ἀφέθηκα νὰ ὁδηγηθῶ σὰν πρόβατον εἰς σφαγὴν εἰς τὸ μέρος ὅπου ὁ φίλος μου ὑπέσχετο ὅτι ἡ ἀνία μου θὰ μετετρέπετο εἰς μακαριότητα ψυχικήν

Ἔξω ὁ θόρυβος τῆς πόλεως εἶχε λιγοστεύσῃ. 'Επερπατήσαμεν ἀρκετὰ, πάλιν σιωπηλοὶ, ὡς ποὺ ἐφθάσαμεν εἰς ἕνα φτωχικὸ σπιτάκι, τοῦ ὁποίου τώρα δὲν ἐνθυμοῦμαι τὸν δρόμο. 'Ανεβήκαμε μία στενὴ καὶ σκοτεινὴ σκάλα καὶ ὁ φίλος μου ἐκτύπησε εἰς τὴν θύραν τοῦ πρώτου πατώματος. Ἕνα παιδάκι μᾶς ἄνοιξε καὶ μᾶς πέρασε σ' ἕνα δωμάτιο ποῦ μόλις εἰμποροῦσε κανεὶς νὰ καθίσῃ. Περιεργάζομαι τὸ δωμάτιο. Ἦτο τραπεζαρία, σαλόνι καὶ συγχρόνως ἀποθήκη εἰδῶν ἀνθοπωλικῆς, διότι εἰς τοὺς τοίχους του ἐκρέμοντο μαζὶ μὲ κάτι παλαιὲς ξεβαμένες ἐλαιογραφίες καὶ διάφορα καλάθια καὶ σκελετὰ ἀπὸ στεφάνια. Στὴ μέση ἕνα ὁλοστρόγγυλο κάρυνο τραπέζι, δύο πολυθρόνες ἡμισπασμένες εἰς τὰ πλάγια τοῦ καναπὲ ποῦ ἐκαθίσαμε καὶ ἕνα πιάνο εἰς τὴν γωνία. Τὸ φῶς, ποὺ σκορποῦσε ἡ λάμπα τριγύρω δειλὰ-δειλὰ, ἐφαίνετο ὅτι ἀνεπαύετο ἐπάνω εἰς ἕνα κόσμον βουβὸν καὶ ἐρειπωμένον, ἕτοιμον νὰ ξεσπάσῃ σ' ἕνα ἀτελεύτητο κλᾶμμα. 'Από κάθε κάδρο καὶ καλαθάκι καὶ ἀπὸ κάθε ἔπιπλο μικρὸ ἢ μεγάλο ἔβλεπα κύματα μελαγχολίας νὰ ἐξέρχωνται καὶ κάτι σὰν παλαιὸ παράπονο νὰ δονῇ τὸν ἀέρα καὶ νὰ σφίγγῃ τὴν καρδιά μου.

— Πνίγομαι, λέγω εἰς τὸν φίλο μου. Τί εἶνε ἐδῶ ποῦ μ' ἔφερες;

'Αλλ' αὐτὸς, σιωπηλὸς ὡς ἕνα φάσμα, χαμογελοῦσε σατανικὰ φέροντας τὸ δάχτυλο του εἰς τὰ χείλη. 'Εσιώπησα κ' ἔτσι βουβοὶ ἐπέρασαν μερικὲς στιγμὲς ἀκόμα, ποῦ ἤμουν ἕτοιμος καὶ πάλιν νὰ φωνάξω, ὅταν ἤνοιξεν ἡ θύρα καὶ μπῆκεν μέσα μία κυρία. 'Εσηκώθημεν. Ὁ φίλος μου ἔκαμε τὴς συστάσεις καὶ ξανακαθήσαμεν. Ἦταν ἡ μεσόκοπη κυρία ποὺ εἶχα ἰδῆ νὰ μιλῇ μὲ τὸν φίλο μου εἰς τὸν περίπατο.

Ξένη, μόλις μιλοῦσε τὴν γλῶσσα μας καὶ καλὰ γαλλικά. Ἡ φυσιογνωμία της ἦταν συμπαθητικὴ μ᾽ ὅλες τὶς νευρικὲς συσπάσεις τοῦ προσώπου της καὶ τὶς σπασμωδικὲς κινήσεις της προσπαθῶντας νὰ φάγῃ τὸ κουμπὶ τῆς ἐσθῆτος της καὶ μὴ κατορθώνοντας νὰ τὸ φτάσῃ μὲ τὸ στόμα της. Ἔπειτα ἀπὸ λίγα λόγια γιὰ τὴν πατρίδα της τὴν Γερμανία καὶ γιὰ τὴν καλλιτεχνική της κίνησιν ἐκάθισε μπροστὰ εἰς τὸ πιάνο της. Ἄνοιξε τὶς μουσικές της ποῦ εἴδαμε «Mars Funèbre» τοῦ Μπετόβεν, κ᾽ ἔπειτα τὰ δάχτυλά της ἁπλώθηκαν μὲ μίαν νευρικότητα καταπληκτικὴν ἐπάνω εἰς τὰ ὁλόλευκα κοκκάλινα πλῆκτρα τὰ ὁποῖα ἄφησαν τὸ ἁρμονικόν της παράπονον νὰ λικνίσῃ τὴν ψυχήν μας.

Οἱ πρῶτοι ἦχοι της μὲ εἶχαν συναρπάσει. Ἁπλωμένος ἐπάνω εἰς τὸν σαραβαλιασμένο καναπὲ ἤνοιγα τὰ μάτιά μου γιὰ νὰ τὴν βλέπω καὶ τ᾽ αὐτιά μου νὰ τὴν ἀκούω. Καὶ ὅσον ἔπαιζεν, ὅλα τὰ τριγύρω μου ἀντικείμενα ἐλάμβανον μίαν ἄλλην μορφὴν ὡραίαν καὶ γοητευτικὴν, ὡς ἂν μία θωπεία ἐξωτικὴ νὰ εἶχε περάσῃ ἀπὸ ἐπάνω των καὶ νὰ τὰ εἶχε μεταμορφώσει, ἐνῷ τὸ κεφάλι της, τὸ ἕτοιμο ν᾽ ἀφήσῃ τοὺς ὤμους της καὶ νὰ τιναχθῇ μακρυὰ ἀπὸ τὴς σπασμωδικές της κινήσεις, ὡς κεφάλι Κίρκης ποὺ ἡ θέα του δεσμεύει τὴν ἀδύνατη ψυχή. Ὅταν ἐτελείωσεν αἰσθάνθηκα μίαν ἀκατανίκητην ὁρμὴ νὰ φιλήσω τὰ δάχτυλά της. Μᾶς εὐχαρίστησε μ᾽ ἕνα χαμόγελο χαρᾶς καὶ πικρίας μαζὶ καὶ ἀπεσύρθηκε νὰ μᾶς ἑτοιμάσῃ καφέν. Ὁ φίλος μου εἰς τὸ διάλειμα αὐτὸ μοῦ διηγήθηκε τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς της, μιᾶς ζωῆς βασανισμένης γεμάτης ἀπὸ ῥωμαντισμὸν καὶ θλῖψιν. Κόρη Γερμανοῦ καθηγητοῦ, ἀπόφοιτος τοῦ ὠδείου τοῦ Μονάχου ὑπανδρεύθηκε μὲ τὸν νέον ποὺ ἀγαποῦσε καὶ κατέβηκαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν νὰ ἐργασθοῦν χωρὶς τὴν θέλησι τῶν γονέων της. Ἡ ἐργασία των δὲν πήγαινεν ἄσχημα ἀλλὰ σὲ μερικὰ χρόνια ἔχασε τὸν ἄνδρα της καὶ ἡ πρώτη της εὐτυχία μετετράπη σὲ μία μαύρη δυστυχία. Χρόνια τώρα προσπαθοῦσε μὲ τὰς παραδόσεις τῆς μουσικῆς νὰ θρέψῃ νὰ παιδία της καὶ ποτέ της δὲν κατώρθωνε νὰ ἑνώσῃ τὴς δύο ἄκρες. Ἄλλες ὀλιγώτερον καλλιτέχνιδες ἀπὸ αὐτὴν προώδευαν. Ἀλλ᾽ ἐκεῖνες ἡ ἄλλες εἶχαν τὸ προτέρημα τῆς ὀμορφιᾶς. Τὸ κεφάλι των νεώτερο καὶ παραστατικώτερο ἔστεκε καλὰ εἰς τοὺς ὤμους των ἐπάνω καὶ δὲν ἐκινεῖτο σὰν νευρόσπαστο ὅπως τὸ ἰδικό της. Οἱ μαθηταί της καὶ ἡ μαθήτριές της, μόλις περνοῦσαν δύο ἢ τρεῖς ἑβδομάδες, ἀντὶ νὰ τὴν συμπαθήσουν περισσότερο γιὰ τὴν τέχνη της τὴν ἐφοβοῦντο μὲ τοὺς νευρικοὺς μορφασμοὺς τοῦ προσώπου της καὶ τὴν παραιτοῦσαν γιατὶ δὲν ἤθελαν νὰ βυθίσουν τὰ βλέμματά των εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον ἀλλ᾽ ἔβλεπαν μόνον τὴν ἐξωτερικὴν ἀσχημία της. Κ᾽ ἔτσι μία ὁλόκληρη θεότης ἐζοῦσε κρυμμένη μέσα εἰς τὰ χαλάσματα μιᾶς ζωῆς περασμένης, αὐτὴ πρώτη τὸ μεγαλύτερο καὶ φαεινότερον ἐρείπιο τῆς ἄστοργης κοινωνίας.

Ὁ φίλος μου εἰς τὴν ἐμφάνισί της ἐσιώπησεν. Ἐπήραμεν τὸν καφὲν συνομιλοῦντες. Τὴν ἔβλεπα καὶ εὕρισκα σὲ κάθε της κίνησι, σὲ κάθε της λόγο ἐνσαρκωμένη τὴν εὐγένεια καὶ τὴν μόρφωσι. Μιλοῦσεν ἥσυχα καὶ ἁπαλὰ καὶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς της ἔμοιαζε μὲ κελάρυσμα ρυακίου. Στὰ χείλη της πάντοτε ἕνα χαμόγελο γεμάτο ἀπὸ παράπονο. Τὸ βλέμμα της ἥμερο ἄφινε νὰ διακρίνῃ κανεὶς ὁλόκληρο τὸν ὠκεανὸ τῆς ψυχῆς της πλημμυρισμένον ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ τρικυμία.

Ὕστερα ἀπὸ μερικὰ λογάκια ἀκόμα, μεστὰ ἀπὸ γνώσεις μουσικὲς, ἐξανακάθησε πάλιν εἰς τὸ πιάνο. Τὰ τεμάχια διεδέχοντο τὸ ἕνα τὸ ἄλλο. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐκρατοῦσα καὶ τὴν ἀναπνοή μου ἀκόμα ὅταν κατακυλοῦσε ἡ ἀκοή μου μὲ τὴν «Rêverie» τοῦ Σοῦμπερ καὶ κατόπιν μὲ τὴν «Berceuse» τοῦ Γκρὶγ καὶ τὴν «Παθητικὴν Σονάτα» τοῦ Μπετόβεν ᾽ς τὸ τέλος.

Ὅταν ἐσηκωθήκαμε νὰ φύγωμεν εἶχαν περάσει τὰ μεσάνυχτα. Ἐφιλήσαμεν καὶ οἱ δύο τὸ χέρι τῆς καλλιτέχνιδος καὶ ἐκαλονυχτήσαμεν μὲ κάποιαν θλῖψιν εἰς τὴν ψυχὴν διότι ἀφήναμεν τὸ φτωχικὸ ἐκεῖνο σπιτάκι ποὺ γιὰ μᾶς ἦτο πλέον ἕνα ἐξωτικὸ μέγαρο γεμᾶτο ἀπὸ πλοῦτον καὶ μεγαλοπρέπεια καὶ ποὺ τὸ ἐφώτιζε καὶ ἐζωογονοῦσεν ὁ ἥλιος τῆς αἰωνίας τέχνης, κρυμένος μέσα εἰς ἕνα ἐρείπιο κοινωνικόν.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΣΑΝ ΟΝΕΙΡΟ...

Μαζὺ μὲ τὸ πρῶτο ἀνοιξιάτικο χαμόγελο, μαζὺ μὲ τὲς πρῶτες ἀνεμῶνες τοῦ κάμπου, μαζὺ μὲ τὰ πρῶτα δειλὰ τριαντάφυλλα, ἐγνώρισεν ὁ Βάγκος τὴν Ἄνθια.

Μὲ τὸ πρῶτο ψυθίρισμα τῆς αὔρας τοῦ Ἀπρίλη μέσ᾽τὰνθισμένα τῶν δένδρων κλωνιὰ, μὲ τὰ πρῶτα κελαηδίσματα τῶν χελιδονιῶν, μὲ τὴν πρώτη θερμὴ τοῦ ἡλίου ἀχτῖδα, ἄνοιξε καὶ ὁ Βάγκος στὴν Ἄνθια τὴν καρδιά του.

Καὶ μὲ τὰ πρῶτα τῶν ἀηδονιῶν τραγούδια τραγούδησε ὁ Βάγκος στὴν Ἄνθια τὸ τραγοῦδι τῆς καρδιᾶς του.

Ἔτσι ἀγαπήθηκε τ᾽ ὡραῖο ζευγάρι. Ἡ νειότη μὲ τὴ χαρὰ, τὸ γέλοιο μὲ τὴν εὐμορφιὰ, ἡ Ζωὴ μὲ τὴν Ἄνοιξι.

Καὶ τώρα ὁ κόσμος εἶνε τίποτε μπροστὰ στὴν ἀγάπη τους. Γιατὶ ἡ ἀγάπη τους εἶνε τόσο αἰθέρια ποῦ φτερουγίζει πολὺ πειὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸν κόσμο τὸν ταπεινὸ, ἔχει φτερὰ ὁλόλευκα ποῦ τὴν κρατοῦν ἐκεῖ ψηλὰ σὲ οὐρανοὺς γαλάζιους, ἔχει λάμψι τέτοια ποῦ μόνο μὲ τ᾽ ἀστέρια μπορεῖ νὰ κάνῃ συντροφιά.

Ὅπως φιλεῖ ἡ αὔρα τὸ κῦμα, ὅπως φιλεῖ τοῦ ἡλίου ἡ ἀχτῖδα τὰ πρωϊνὰ σύννεφα, ὅπως φιλεῖ ἡ πεταλοῦδα τὸ κρῖνο, ἔτσι μιὰ μέρα ἐφίλησε καὶ ὁ Βάγκος τὴν γλυκειά του τὴν ἀγάπη, ποῦ ἐπῆρε τὴν στιγμὴ ἐκείνη τὸ ρόδινο χρῶμα τῆς χαραυγῆς, τρέμμοντας ὁλόκληρη σὰν λουλοῦδι ἀδύνατο τὴν ὥρα ποῦ τὸ πρωϊνὸ ἀεράκι περνᾶ καὶ τὸ χαϊδεύει. Σὲ δύο καρδιὲς ἑνωμένες τώρα μὲ τὴ μυστικὴ τῆς ἀγάπης ἀρραβῶνα βασιλεύει ἡ ἴδια φλόγα, ἡ ἴδιες χαρὲς, ὁ ἴδιος πόνος

Δὲν εἶνε πειὰ ἡ πρῶτες ἡ στιγμὲς ποῦ ὁ καθένας τους ζητοῦσε τὴν εὐτυχία σ᾽ ἕνα μόνο βλέμμα, σ᾽ ἕνα λόγο ἀγάπης, σ᾽ ἕνα σφιχταγκάλιασμα, σ᾽ ἕνα κλεμμένο φίλημα. Τώρα ἡ ἀγάπη τους εἶνε τόσο μεγάλη ποῦ ζητεῖ τὴν αἰωνιότητα. Καὶ τόσο καλὴ ποῦ θὰ εὐχαριστιοῦνταν νὰ περάσῃ ὁλόκληρη ἔστω καὶ σὲ μιὰ μικρὴ μὰ ἥσυχη γλυκειὰ φωλιά.

Ἡ κρινοδάκτυλες αὐγοῦλες καὶ τὰ ροδοκόκκινα ἡλιοβασιλέμματα μόνο γιὰ τὴν ἀγάπη τους μιλοῦνε. Τ᾽ ἀηδόνια τοῦ Μαγιοῦ δὲν κάμνουν ἄλλο παρὰ νὰ τραγουδοῦν τὴν ἀγάπη τους. Τὸ μυρωμένο ἀεράκι ποῦ παίζει στὰ κλαδιὰ τὰ καταπράσινα καὶ ἀνθισμένα ψιθυρίζει καὶ αὐτὸ τὰ μυστικὰ τῆς ἀγάπης τους. Καὶ ὅταν τὸ λευκὸ κυματάκι φιλεῖ τὴν ἀκρογιαλιὰ τὸ κάμνει γιὰ νὰ μιμηθῇ τὰ φιλιὰ τῆς ἀγάπης τους.

Ἐκλεῖσαν μέσα στὴν καρδιά τους ἕνα παράδεισο. Ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὴ σφαῖρα μας καὶ κλειοῦν μέσ᾽ τῆς ἀγάπης των τὰ γλυκοφιλήματα κόσμους αἰώνιους.

Κλαίει ἡ Ἄνθια.... παράπονο λύπης ἢ εὐτυχίας δάκρυα ; κλαίει δάκρυα ἀγάπης ποῦ εἶνε καὶ τὰ δύο μαζύ. Γιατὶ εἶνε ἀνυπόμονη ἡ γλυκειὰ καρδοῦλα μὲ τὰ μεγάλα κάτασπρα καὶ πάναγνα φτερά. Γιατὶ θέλει γρήγορα τὴν ἄνοιξι....

Θὰ ἔλθῃ γλυκειὰ καρδοῦλα θὰ ἔλθῃ !

Γιατὶ θέλει γρήγορα νὰ μεγαλώσουν τὰ λευκὰ της τὰ φτερά.

Θὰ μεγαλώσουν μικροῦλα πάναγνη θὰ μεγαλώσουν.

Γιατὶ θέλει γρήγορα ν᾽ ἀνθίσουν τ᾽ ἄνθη τῆς λεμονιᾶς...

Θ᾽ ἀνθίσουν ὦ Ἄνθια, θ᾽ ἀνθίσουν !..

Γελᾶ ὁ Βάγκος μὲ τοὺς φόβους τῆς ἀγάπης του.

Στὴν ἀσημένια λίμνη τῆς ἀγάπης των βασιλεύει γαλήνη. Μεγάλα κόκκινα λουλούδια ἁπλώνονται ἐπάνω στὰ κοιμισμένα νερά.

Μὰ ἔξω τὸ πέλαγος ἔχει κύματα ποῦ θέλουν καλὴ βαρκοῦλα. Καὶ ὁ Βάγκος τὸ ξέρει.

Φυσοῦν ἔξω ἐκεῖ ἀεράκια ἄγνωστα γιὰ τὴν καρδοῦλα ποῦ ἀγαπᾶ. Καὶ θὰ τ᾽ ἀντίκρυζε μὲ φόβο ἡ Ἄνθια. Μὰ ὁ Βάγγος τὸ ξέρει.

Καὶ ἑτοιμάζει γιὰ τὴν πολυαγαπημένη του ἕνα καραβάκι ἀκλόνητο καὶ δυνατὸ μὲ μεγάλα λευκὰ πανιά. Μ᾽ ἐκεῖνο θὰ σχίσουν οἱ δύο ἀγαπημένοι τὸ πέλαγος.

Σὲ γαλήνη καὶ σὲ φουρτοῦνα ἀκλόνητη θὰ πλέῃ ἡ ἀγάπη τους.

Καὶ θὰ νομίζουν πῶς δὲν ἔφυγαν ἀκόμα ἀπὸ τὴν ἀσημένια λίμνη τῆς ἀγάπης των, ποῦ βασιλεύει πάντα γαλήνη καὶ ποῦ μεγάλα κόκκινα λουλούδια ἁπλώνονται ἐπάνω στὰ κοιμισμένα νερά.

*
* *

Λευκὸ ὄνειρο ἡ Ἄνθια !... Μεγάλωσαν τὰ λευκὰ φτερὰ καὶ ἦλθε ἡ ἄνοιξι. Καὶ τἄνθη τῆς λεμο-

νιᾶς ἀνθίσαν καὶ κεῖνα καὶ ἁπλώνονται σὲ στεφάνι εὐτυχίας ἐπάνω στὸ λευκὸ σύννεφο ἑνὸς πέπλου, καὶ στεφανώνουν τὰ μυρωμένα καστανὰ μαλλιὰ μὲ ἀνεκτίμητο γάμου στεφάνι.

Λευκὴ ἀγάπης ὀπτασία ἡ Ἄνθια!.. Καὶ στὰ εὔμορφά της μάτια καθρεφτίζονται παράδεισοι.

Εἶσαι σὺ ἡ λίμνη ἡ ἀσημένια, ὦ ἀγάπη μου. Καὶ τὰ λούλουδα τὰ κόκκινα εἶνε τὰ χείλη σου ποῦ θὰ δώσουν στὸ Βάγκο τὴ ζωή....

Γαλανὸ καὶ ἀπέραντο ἐμπρός τους ἁπλώνεται τὸ πέλαγος τῆς ζωῆς.

Καὶ σφιχταγκαλιασμένοι τώρα ὁ Βάγκος καὶ ἡ Ἄνθια, ἡ νειότη μὲ τὴ χαρά, τὸ γέλοιο μὲ τὴν εὐμορφιά, ἡ ζωὴ μὲ τὴν ἄνοιξι, ἑνωμένοι γιὰ πάντα φεύγουν ἀνοικτά. Ἡ πνοὴ τῆς ἀγάπης των σπρώχνει τὴν βαρκοῦλά τους μακρυά...

Θὰ ζήσουν μαζὺ γιὰ πάντα....

Καὶ τὸ ἴδιο γαλανὸ κῦμα θὰ τοὺς σκεπάσῃ ὅταν ἡ δύο ψυχὲς ποῦ ἑνώθηκαν γιὰ πάντα βαρεθοῦν τὴ γῆ καὶ πετάξουν στὸν οὐρανό.

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΣ Δ. ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

Ο ΓΥΙΟΣ ΤΟΥ ΗΣΚΙΟΥ

Πολὺς λόγος εἶχε γίνει τελευταίως εἰς τὸν ἀθηναϊκὸν τύπον, διὰ τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ ὁποῖον παρεστάθη μετ' ἐπιτυχίας πολλῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν. Οἱ κριτικοὶ καὶ ἰδίᾳ ὁ κ. Ξενόπουλος, ἔγραψαν ἐκτενῶς, ὥστε μᾶς ἔκαμαν νὰ περιμένομεν μὲ ἀνυπομονησίαν τὴν δημοσίευσίν του, διὰ νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς, ἔστω καὶ ἀπὸ ἁπλῆν ἀνάγνωσιν, τὸν νέον αὐτὸν ἀδάμαντα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς Φιλολογίας. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος εἶνε ἐν ὀλίγοις αὐτή:

Ὁ Βάγκος, τὸν ὁποῖον ὀνομάζουν στὸ νησί του καὶ «*Γυὸν τοῦ Ἤσκιου*», διότι ἡ μητέρα του, καθὼς διηγεῖται, τὸν συνέλαβε μίαν νύκτα τρικυμιώδη, εἰς μίαν νευρικὴν ταραχὴν, ἀπὸ μίαν σκιὰν ἡ ὁποία εἶχεν ἀνοίξει τὴν θύραν της, τὴν ἐπλησίασε καὶ τὴν ἐφίλησε, ἀγαπᾶ ἐμμανῶς τὴν Αὐγούλαν, τὴν θυγατέρα τοῦ καπετὰν Λεφτέρη, ἄεργος καὶ ὀκνηρὸς γυρίζει ὅλην τὴν ἡμέρα στὰ περιγιάλια μὲ τὴν Αὐγοῦλα. Ὅταν ὅμως τῆς ἐξεμυστηρεύθη τὸ πάθος του, ἡ Αὐγοῦλα τὸν περιφρονεῖ, τοῦ διαβεβαιώνει τὸ ἀδύνατον τῆς ἑνώσεώς των, διότι αὐτὴ εἶνε ἀρχοντοποῦλα, καὶ αὐτὸς υἱὸς ἑνὸς ταπεινοῦ ψαρᾶ. Ὁ Βάγκος τότε συλλαμβάνει κακοῦργα σχέδια. Πηγαίνει ὡς ναύτης μὲ τὸ καράβι τοῦ καπετὰν Λεφτέρη, καὶ μίαν νύκτα θαλασσοταραχῆς καταστρέφει τὴν πυξίδα, ρίπτει τὸ καράβι στὴ στεριὰ, ἐπάνω σὲ βράχους, ὅπου θρυμματίζεται, πνίγονται ὅλοι καὶ σώζεται μόνον ὁ Βάγκος ἀφοῦ κατώρθωσε νὰ σώσῃ καὶ τὸν καπετὰν Λεφτέρη. Ἤλπιζε μὲ αὐτὸ ὅτι τόρα ἡ Αὐγούλα θὰ ἐνέδιδε, ἀλλ' ἡ Αὐγὴ ἔχει ἀκόμη σπίτι, τὸ καλύτερο τοῦ νησιοῦ, καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ περιφρονῇ τὸν Βάγκον. Τότε τοὺς βάζει φωτιὰ καὶ στὸ σπίτι, καίεται καὶ ὁ δυστυχὴς καπετὰν Λεφτέρης, καὶ ὁ Βάγκος κατορθώνει νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰς φλόγας τὴν Αὐγὴν, ἡ ὁποία μὴ ἔχουσα πλέον τίποτε εἰς τὸν κόσμον, λαμβάνει ὡς σύζυγον τὸν Βάγκον. Αὐτὸς ὅμως δὲν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ σῶμά της, θέλει καὶ τὴν ψυχήν της νὰ κατακτήσῃ, καὶ τῆς ἐκμυστηρεύεται τὰ πάντα. Ἡ Αὐγὴ γίνεται τότε ἔξω φρενῶν καὶ καλεῖ τὴν ἀρχὴν νὰ συλλάβῃ τὸν κακοῦργον σύζυγόν της ὅστις μὴ ἔχων τὸ θάρρος νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς συνεπείας τοῦ νόμου, πίπτει ἀπὸ ἕνα βράχον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ πνίγεται, εὐθὺς, αὐτὸς ὁ ὁποῖος τόσον καλὰ ἐγνώριζε νὰ κολυμβᾷ καὶ νὰ σώζῃ μάλιστα καὶ ἄλλους πνιγομένους, μὲ τὰ δυνατά του τὰ μπράτσα.

Ὁμολογῶ ὅτι μὲ πολὺν κόπον κατώρθωσα νὰ τὸ ἀναγνώσω μέχρι τέλους. Σκηναὶ χαλαραί. Διάλογοι οἱ ὁποῖοι δὲν κινοῦν κανὲν ἐνδιαφέρον. Εἰς ὅλα τὰ πρόσωπα ποῦ ὁμιλοῦν βλέπεις πάντοτε τὸν ποιητήν, ὅστις φαίνεται ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ κρατήσῃ μακρὰν τὸ ἐγώ του ἀπὸ τὰ πρόσωπα τοῦ δράματός του.

Ἐννοοῦμεν ὅτι τὸ δράμα πρέπει νὰ στραφῇ πρὸς τὴν ἐθνικὴν ζωὴν ἂν θέλῃ νὰ δημιουργήσῃ τὶ ἄξιον ἐνδιαφέροντος, ἀλλὰ μὲ τοῦτο δὲν ἕπεται ὅτι ἀρκεῖ ἡ ἀποκλειστικὴ ἐνασχόλησις μὲ τὸν ἀργαλειὸ, μὲ τὴ ρόκα καὶ μὲ τοῦ καφὲ τὸν μῦλον. Αὐτὰ ἠμπορεῖ κανεὶς εὐχαρίστως νὰ τὰ

ἴδῃ εἰς μίαν εἰκόνα, νὰ τὰ ἀναγνώσῃ εἰς ἕνα διήγημα, καὶ τὸ πολὺ πολὺ εἰς μίαν σκηνὴν ἑνὸς δράματος. Τοιούτου εἴδους ἔργα ἠμπορεῖ νὰ χρησιμεύσουν μόνον ἐὰν ποτὲ συστηθῇ Λαϊκὸν Θέατρον, ὅπου νὰ προσέρχεται ὁ λαὸς ὁ ἁπλοϊκὸς καὶ νὰ τὰ ἀκούῃ μὲ μίαν δεκάραν, ὅπως ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν ἐν Εὐρώπῃ, καὶ δὲν πρέπει νὰ ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νὰ παίζωνται καὶ νὰ κρατοῦν ἐπὶ τρεῖς ὥρας ἕνα κοινὸν ἀνεπτυγμένον.

Καὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔποψιν πάλιν ὁ Γυὸς τοῦ Ἤσκιου δὲν θὰ ἠμπορέση νὰ χρησιμεύσῃ. Διότι τί ἔχει νὰ διδάξῃ εἰς τὸν λαόν; Τὸν Ὑπεράνθρωπον;

Δὲν εἶνε ἡ ἀποτυχία τοῦ ἔργου αὐτοῦ ποὺ μᾶς γεννᾶ θλῖψιν καὶ πόνον ὀδυνηρὸν εἰς τὴν ψυχήν. Διότι τὸ νὰ μὴν ἐπιτύχῃ ἕνα δράμα, ἢ νὰ μὴ γραφῇ ἕνα καλὸ διήγημα, ἢ ποίημα, ναὶ μὲν κρατεῖ τὸ ἐνεργητικὸν τῆς φιλολογίας αὐτῆς εἰς στασιμότητα, ἀλλὸ δὲν ὑπάρχει καὶ ζημία. Καὶ ἂν δὲν ἐγράφη σήμερον ἴσως γραφῇ αὔριον. Τὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς ὅμως μίαν κριτικὴν νὰ μὴν ἔχῃ τὰ ἀπαιτούμενα ἐφόδια νὰ βάλῃ ἕνα ἔργο ποὺ βγαίνει στὴν θέσιν του, αὐτὸ ἀκριβῶς μᾶς γεννᾷ τὸν πόνον καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν, διὰ τὴν πρόοδον τῆς φιλολογίας μας. Διότι ὅταν ἡ κριτικὴ εἶνε τυφλὴ, ποῖος θὰ ὁδηγήσῃ νέους ποιητὰς μὲ τόσα καλὰ χαρίσματα, ὅπως εἶνε καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ Γυιοῦ τοῦ Ἤσκιου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκφράζομεν ὅλην μας τὴν συμπάθειαν, ποῖος λέγομεν εἶνε ἐκεῖνος ποὺ θὰ τοὺς ὁδηγήσῃ εἰς τὸν δρόμον ποὺ μόνον ἐκεῖ ἀνθίζουν τὰ λουλούδια τῆς τέχνης;

Πρέπει ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς νὰ ὑποδείξῃ κανεὶς εἰς αὐτοὺς, ὅτι ἐθνικὴ ζωὴ δὲν εἶνε ὁ ἀργαλειὸς καὶ ἡ ρόκα, ἀλλὰ αὐτὴ ἡ ἑλληνικὴ ψυχὴ εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς μορφὰς, καὶ εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς ἐκδηλώσεις, ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ ἁπλουστάτου χωρικοῦ, μέχρι τῆς ψυχῆς τοῦ εὐγενεστέρου καὶ τελειοτέρου τῶν Ἑλλήνων. Πρὸς τοῦτο ὅμως χρειάζεται ἔρευνα, μελέτη, καὶ κόποι.

Μὲ παταγώδη χειροκροτήματα ὁ κριτικὸς κ. Ξενόπουλος ἀνακηρύσσει τὸ ἔργον ὡς νιτσαϊκόν. Ὁ Βάγκος εἶνε ὁ δυνατὸς, ὁ ὑπεράνθρωπος τοῦ Νίτσε. Πού ὅμως τὴν βλέπει τὴν δύναμιν αὐτήν; Ὁ Βάγκος, ὁ δυνατὸς, δὲν ἔχει τὸ σθένος νὰ πάρῃ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι του καὶ νὰ πολεμήσῃ στῆθος μὲ στῆθος τὸ λιοντάρι, τὸν καπετὰν Λεφτέρη, ποὺ ἦταν ἱκανὸς ἂν τὸ μάθῃ *νὰ τόνε στείλῃ νὰ κάνουνε μὲ δαύτονε Πάσχα τὰ σκυλλόψαρα*, (Πρᾶξις Α΄ Σκ. Γ΄), ἀλλὰ πηγαίνει ὡς ὁ ἀτιμώτερος τῶν κακούργων καὶ καταστρέφει ἐκ τοῦ ἀφανοῦς τὴν περιουσίαν τοῦ πτωχοῦ ἀνθρώπου, πηγαίνει ἀνάνδρως καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἀφανοῦς καὶ τοῦ καίει τὸ σπίτι του, καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ἂν αὐτὸς εἶνε ὁ Ὑπεράνθρωπος τότε δὲν θὰ εἶχεν ἀνάγκην ὁ Ζαρατούστρας νὰ ἀναριχᾶται κάθιδρος καὶ νὰ τὸν ζητᾷ εἰς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, ἀλλὰ θὰ ἔτρεχεν εἰς τῶν κακούργων τὰς φυλακὰς νὰ χορτάσῃ τὸ μάτι του καὶ ἡ ψυχή του ἀπὸ ὑπερανθρώπους.

Ἐὰν ὁ κ. Ξενόπουλος ἐλάμβανε τὸν κόπον νὰ μελετήσῃ καλύτερα τὸν Νίτσε, θὰ ἔβλεπεν ὅτι ὁ Βάγκος δὲν εἶνε ὁ ὑπεράνθρωπος, ἀλλ' εἶνε ἕνα ἄλλο εἶδος ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ὁ Νίτσε ὀνομάζει «niedermensch»—Ὑποάνθρωπον.

Θὰ ἦταν ὑπεράνθρωπος ὁ Βάγκος ἐὰν ἐκινδύνευε τὸ καράβι χωρὶς καμμιὰν ἐλπίδα σωτηρίας καὶ τὸ ἔσωζεν αὐτός.

Θὰ ἦταν ὑπεράνθρωπος ἂν κατώρθωνε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὰς φλόγας καὶ τὸ σπίτι καὶ τὸν ἰδιοκτήτην του.

Ἐὰν θελήσωμεν νὰ συνδυάσωμεν τὴν παράδοσιν μὲ τὴν ἐπιστημονικὴν πραγματικότητα, ὁ Γυὸς τοῦ Ἤσκιου συνελήφθη ἀπὸ τὴν νευρικὴν μητέρα του εἰς ὥραν ὑστερικοῦ παροξυσμοῦ, καὶ ἔφερεν ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ ἐκφύλου, ὀκνηρίαν, ἐρωτοληψίαν καὶ κακοῦργα ἔνστικτα, τὰ ὁποῖα ἀφορμὴν μόνον ἐζητοῦσαν νὰ ἐκδηλωθοῦν καὶ τὴν ἀφορμὴν αὐτὴν τὴν ἔδωκε πλουσιοπάροχα τὸ ἐρωτικὸν πάθος. Καὶ ὁ παγκόσμιος αὐτὸς τύπος, ὅπως ἀνεκηρύχθη δὲν εἶνε παρὰ ἕνας κοινὸς κακοῦργος καὶ τίποτε περισσότερον.

Ὄχι μόνον πρόωρος ἀλλὰ καὶ ἀξιοκατάκριτος μᾶς φαίνεται ἡ σπουδὴ τῶν φιλολόγων μας μὲ τὴν ὁποίαν ἔσπευσαν εἰς τὴν δραματοποίησιν τῶν ἰδεῶν τοῦ Νίτσε, τῶν ὁποίων καθ' ἑκάστην ἐξακολουθεῖ ἡ συζήτησις ἐν τῇ παγκοσμίῳ φιλολογίᾳ, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐν τῇ γαλλικῇ, καὶ ἴσως ἀκόμη δὲν ἐξήχθη ἡ καθαρὰ καὶ ἀποκρυσταλλωμένη ἔννοια.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς ἡ δραματική μας

ποίησις δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ πέσῃ ἀγκαλιασμένη μὲ τὴν χαριτωμένην της κριτικὴν εἰς τὸ βάραθρον τοῦ γελοίου. Διότι ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ ἀποκρύψω τὸν γέλωτά μου μὲ τὸ πάθημα τοῦ κ. Ξενοπούλου ὅστις εἰς τὸν ὑπεράνθρωπον αὐτὸν ρωμηὸν Γυὸν τοῦ Ἤσκιου, ἐνδυμένον μὲ φέσι καὶ βράκες νησιώτικες, δὲν ἠμπόρεσε τοὐλάχιστον νὰ ἀντιληφθῇ τὴν μασκαράταν τοῦ Ὑπερανθρώπου.

Ἀλεξάνδρεια 18 Δεκεμβρίου Π. ΓΝΕΥΤΟΣ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΡΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ «ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ». — Ἀπὸ τὸ βιβλίο τῆς Αὐτοκρατείρας Ἐλισάβετ, τοῦ κ. Κωνσταντίνου Χρηστομάνου, τὸ ὁποῖον ἐκδίδεται κατ' αὐτάς, δημοσιεύομεν μερικὰ ἀποσπάσματα, τὰ ὁποῖα εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς παραχωρήσῃ ὁ συγγραφεύς.

Ἀγριοσυκιὲς κ' ὀρνιοὶ εἴχανε φρεσκοφυτρώσει ἀπάνω σ' ἕνα τοιχοχάλασμα ποὖδειχνε περήφανο γιὰ τὴ δροσερόβλαστη χλωράδα ποὺ τὸ περιστόλιζε καὶ γιὰ τὴν πολλὴ τὴ γλύκα ποὺ θἄβγαινε ἀπ' τὶς πέτρες του.

Κυπαρίσσια κυττούσανε λυπητερὰ τὴν ἀλαργινὴ τὴ θάλασσα (ὦ λιγώτερο θλιβερὰ εἶναι τὰ κυπαρίσσια τῶν τάφων!).

Τὰ φωτεινὰ μικρὰ νησάκια ὁλόγυρα στὴν Κέρκυρα κολυμποῦσαν ἴδια πολύτιμα πετράδια λαμποκόπα στὴν ὑγρὴ γλυκοσύνη τὴν ἀπέραντη· καὶ τόσο μουσικὰ ἁρμονικὸ ἦτον τὸ συναίσθημα ποὺ ἔκανε ἡ θωριά τους, ποὺ μποροῦσε νὰ πῇ κανεὶς πὼς τραγουδούσανε στἀπόμακρα.

Κι ὡς νὰ εἶχε μαντέψει τὶς σκέψεις μου, ἡ Αὐτοκράτειρα εἶπε:

— Δὲν εἶναι ἔτσι; μᾶς γητεύουν καὶ μᾶς ξελογιάζουν πάντα κι ὁλοένα αὐτὲς οἱ μάγισσες, ὅπως οἱ Σειρῆνες τὸν Ὀδυσσέα!

Πόσα παννιὰ στὴ θάλασσα! μερικὰ σὰν κάτασπρα πουλιά, πεσμένα μ' ἀνοιχτὲς φτεροῦγες στὸ νερό, μαζὶ μὲ τὸ ρέμα πήγαιναν δνειρεμένα, ἄλλα κόκκινα καὶ βαθύχρωμα σὰ μαῦρα, ψυχὲς σὲ πένθος βουτηγμένες καὶ σὲ φλόγες.

Τότε θυμήθηκα μιὰ στροφὴν ἀπὸ ἕνα Ὀρφικὸ τραγούδι καὶ τὴν εἶπα, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ὅπως κάποιοι στεναγμοὶ βγαίνουν ἄθελα ἀπ' τὰ χείλη:

— *Στὸ πέλαος κόκκινο παννί. . .*
ἄχ, κόκκινο παννὶ στὸ βραδινὸ τὸ πέλαος..
στὰ κουρασμένα κύματα τἀκοίμιστα. . .
Καράβι, καραβάκι!
Γιά! τὸ παννί του πῶς φουσκώνει..
ταχύπορο πῶς πελαγώνει! . . .
Καράβι, Καραβάκι!
Ὠϊμέ! στἀπόμακρα ποῦ πᾷς;
καὶ πίσω δὲν τηρᾷς...
καὶ δὲ γυρίζεις πιά. . .
Νά! ἔφυγε καὶ πάει
πάει πάει πάει...
Τοῦ βασιλιᾶ τοῦ ἥλιου τὰ κόκκινα φιλιὰ
τὰ πῆρε ὅλα μαζί του
καὶ τῆς χαρᾶς τὰ γέλοια—κ' ἔβαψε τὸ παννί του! . . .

Ὅταν ἀπογυρίσαμε τὰ μάτια μας ἀπ' τὴ θάλασσα, ἡ ἄμετρη γαλήνη τῆς γῆς μᾶς πῆρε στὴν ἀγκαλιά της.

Οἱ βάτραχοι κοάζουνε στοὺς βάλτους, προτοῦ θαμποβραδιάσῃ ἀκόμα. Κοάζουνε μὲ τρόπο καθαρὸ Ἀριστοφάνικο, ὅταν τοὺς ἀκούῃ κανεὶς ἀπὸ κοντά:

Κόαξ, κόαξ! Βρεκεκεκέξ!

Μὰ τοῦ καθενὸς τὸ κόασμα χύνεται μέσα στὰ κοάσματα ὅλων τῶν ἄλλων: ἔτσι γίνεται ἕνα σεντόνι ρευστὸ ἀπὸ κοάσματα, μιὰ λίμνη ἀπὸ τέτοιους ἤχους βρεκεκέξ, σὰ νἄχεν ὅλος ὁ ὑγρὸς ὁ βάλτος ξεσηκωθῆ πιὸ πάνω ἀπ' τὸν ἑαυτό του καὶ νἄχε γίνει φωνή. Τότες ὁ βάλτος βασιλεύει μονάχος, τότε τοῦ μουχρωμένου βάλτου ἡ φωνὴ τὰ σκλαβώνει ὅλα καὶ τὰ σβήνει...

Ὅταν οἱ βάτραχοι παύουνε γιὰ λίγο τὸ τραγούδι τους, βουΐζει ὥς ἐπάνω τῆς θάλασσας ὁ βαρὺς ἀνασασμός.

— Ὅλα μύρονται, μύρονται στὴ φύση καὶ στὸ σύμπαν, εἶπε ἡ Αὐτοκράτειρα. Μόνο οἱ ἄνθρωποι γελοῦν ὁλοένα, χωρὶς σταθμὸ καὶ τέλος.

Ἐξακολουθήσαμε τὸν περίπατό μας μαζὶ μὲ τὸ μεγάλο τραγουδιστὸ θρῆνο τῶν βατράχων: γιὰ μᾶς αὐτὸς ὁ θρῆνος τίποτα δὲν εἶχε τὸ θλιβερὸ ἢ φοβερό, παρὰ μᾶς ἤτονε σὰ μιὰ γλυκόθυμη ἀπολύτρωσις.

— Ὅλα αὐτὰ τὰ ὄντα, εἶπε ἡ Αὐτοκράτειρα, ποὺ δὲν ἀπομακρύνονται ποτὲ ἀπὸ τὶς αἰωνιότητες τῆς ζωῆς, ξέρουν ὅτι ἡ θλῖψις εἶναι ποὺ κάνει τὴ ζωή, ὅτι εἶναι ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξις στὸ πιὸ βαθύτερο φανέρωμά της. Ἀλλὰ ἐμεῖς ἔχομε πάντα τὸ νοῦ μας ἀλλοῦ, εἴμαστε σὰ διωγμένοι ἀπὸ ἕναν Παράδεισο γιὰ τὶς μηδαμινότητές μας.

Ἔπειτα κατεβήκαμε πάλι στὴν ἀκροθαλασσιά. Κύματα μακρόσυρτα κυλοῦσαν ἀπ' ἀλάργα βουβά.. καὶ μόνο τὰ τελευταῖα σβήνανε σ' ἕνα σιγαλὸν ἀφρό. . .

Περπατούσαμε μελαγχολικὰ σὰν καὶ χθὲς, σὰν καθεμέρα, στὴν ἄκρη αὐτῆς τῆς μεγάλης μοναξιᾶς τῆς θάλασσας ποὺ οὔτε κὰν τὄνειρο ἑνὸς παννιοῦ δὲν εἶχε γιὰ παρηγοριά.

Τοῦ γιαλοῦ οἱ ἀνεβασιὲς ἤτανε σπαρμένες μὲ παπαροῦνες: τὰ φύλλα τους τἆχε κλείσει κιόλας ὁ ὕπνος· μὲς τὴ θαμπὴ χλωμάδα αὐτῆς τῆς σούρπας τῆς ἀπέλπιδης μαυρίζανε μυστηριακά.

— Ὅταν συλλογίζωμαι, εἶπε ἡ Αὐτοκράτειρα, ὅτι σ' ἑκατὸ χρόνια μέσα δὲ θὰ ὑπάρχῃ πιὰ οὔτε ἕνα ἀνθρώπινο πλάσμα τοῦ καιροῦ μας, μὰ οὔτε ἕνα—καὶ ἴσως οὔτε βασιλικὸς θρόνος πιὰ κανένας—καὶ ὅτι ὅλα ὅσα μᾶς φαίνονται τώρα ἀναγκαῖα καὶ μεγάλα καὶ αἰώνια δὲ θἄχουν ὑπάρξει παρὰ μόνο γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχουν πιὰ σ' ἐκεῖνα τὰ χρόνια,—ἐνῶ αὐτὲς οἱ παπαροῦνες θὰ ἦναι πάντα ἐδῶ, καὶ πάντα αὐτὸ τὰ ἴδια τὰ κύματα θὰ θροΐζουν τόσο ἔρημα!... Ἐμεῖς ξεβγαίνομε ἀπὸ τὴν αἰωνιότητά μας, ἐπειδὴ ὁ καθένας μας θέλει νὰ ἦναι ἐδῶ μονάχος του καὶ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτό του καὶ γυρεύει νὰ βγάλῃ τὸν ἄλλον ἀπ' τὴ μέση καὶ κολακεύεται πὼς μονάχος του ἐνσαρκώνει τὸν κόσμον ὅλον, ἐνῶ δὲν εἴμαστε τίποτα περισσότερο ἀπὸ ἕνα ἄνθος παπαρούνας ἢ ἕνα κῦμα ποὺ ἀφροσβήνει. Δὲν εἴμαστε αἰώνιοι παρὰ μόνο μέσα στὸ μεγάλο πλῆθος, ὅπου οὔτε ἡ γέννησις οὔτε ὁ θάνατος τοῦ ἀτόμου δὲν ἀποφαίνονται.

Ἡ σελήνη εἶχε προβάλει: ὁ δίσκος ποὺ σκότωσε τὸν Ὑάκινθο ἀνέβαινε ἀργοκυλῶντας πίσω ἀπ' τὰ μαῦρα τὰ βουνά. Λεκέδες ἀπὸ μελανιασμένο αἷμα ξανοίγονταν ἐπάνω στὴ φεγγερὴ γυαλάδα του. Ἢ μήπως ἦτον ἡ ἴδια ἡ ὄψη τοῦ νεκροῦ; Μιὰ φλόγα γλαυκὴ ἔχυνε τὸ φέγγος της ἔξω ἀπ' τὸ χρύσωχρό του γῦρο καὶ ὅλα ὅσα φώτιζε ἀπονακρώνονταν ὅπως μέσα σ' ἀφιονιοῦ ἀχνόν, ἐνῶ ἀκόμα, κατὰ τὸ γέρμα πέρα, ξεψυχοῦσε ρόδινη μιὰ θύμηση ἀγαπημένη...

Μεγάλα ἀστέρια ἡλιόκαλα μακριὰ τὄν' ἀπὸ τἄλλο ἔλαμπαν: ἄστρων γλυκὰ μάτια πράσινα κυττάζονταν ἀπ' ἀλάργα.

Οἱ γρύλλοι καὶ τὰ τριζόνια μύρονταν ξεφωνίζοντας σ' ἠχεροὺς κι ἀσώπαστους θρήνους.

Τί νύχτα ἐξαίσια ὅλο διαφάνειες ἑνὸς κόσμου φανταστικοῦ καὶ κρυσταλλένιου!

Ἡ Αὐτοκράτειρα εἶπε:

— Τὸ λοιπὸν κ' ἐσᾶς σᾶς φαίνεται πὼς ἡ γῆ εἶναι κιόλας πεθαμένη καὶ πὼς ἐμεῖς εἴμαστε τὰ τελευταῖα ἀνθρώπινα πλάσματα μέσα σὲ μιὰν ἐρημιὰ ἀπὸ γυαλὶ καὶ πὼς κυττάζομε μὲ μάτια ἀπὸ γυαλὶ τοὺς κήπους τῆς σελήνης ποὺ κι αὐτὴ ἔχει πεθάνει πρώτη. Βλέπετε, τώρα κυλοῦμε ἀπάνω σὲ λείψανο νεκροῦ μ' ἕνα ἄλλο λείψανο γιὰ συντροφιὰ μέσα στὸ αἰθέριο πέλαγος· καὶ τἄστρα, μὴ νομίζετε, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἀπόμακρα λείψανα κι αὐτὰ ποὺ γυαλοφέγγουν ἀπ' ἀλάργα...

***

Γιὰ τελευταία φορά, σὰ μέσα σ' ὄνειρο, ἔδρεψα, στὸ πλευρό Της, τὸν κρόκο καὶ τὴν ἀνεμῶνα—σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ λιβάδια ποὺ μοῦ τὰ φανέρωσεν Ἐκείνη τόσο χιμαιρικά.

— Κυττάξτε αὐτὸ τὸ τοπίο, μοῦ εἶπε, μ' ὅλη τὴ δύναμη τῶν ματιῶν σας, γιατὶ ἴσως ποτὲ πιὰ δὲ θὰ τὸ ξαναδῆτε ἔτσι. . .

Καὶ ἤπια τὴν ἄνοιξη καὶ μέθυσα ἴσα μ' ἕνα φρένιασμα θλιβερό, σὰ νὰ μὴν εἶχα ἄλλην ἄνοιξη νὰ ζήσω, ἢ σάμπως τῆς ζωῆς μου οἱ μελλούμενες ἀνοίξεις νὰ μή 'θελε ἀνθίσουν παρὰ σ' αὐτηνῆς τὴ θύμηση μονάχα. . .

Τὴν ἀποχαιρέτησα στὸ Περιστύλιο.

Ἤτανε δέκα τὸ βράδυ ἡ ὥρα. Γιὰ ἐξαίρεση μ' εἶχε φωνάξει ἄλλη μιὰ φορὰ αὐτὴν τὴν πε-

ρασμένην ὥρα γιὰ νὰ τὴν ἀποχαιρετήσω, ἐπειδὴ τὸ αὐστριακὸ ἀτμόπλοιο τῶν Πατρῶν ἔφευγε τὴν ἄλλη μέρα πολὺ πρωΐ κ' ἔτσι δὲ θὰ πρόφθαινα νὰ τὴν ξαναΐδῶ. . .

Ἡ ψυχή μου ἤτονε βαρειὰ σὰ σύννεφο· κ' ἕνα σύννεφο μαύρης ἀπελπισίας σηκώθηκε μέσα μου καὶ μὲ κουκούλωσε ὁλόκληρον, ὅταν ξάνοιξα, στὸ γλαυκὸ φῶς τῶν καντηλῶν μὲ τοὺς Τρίτωνες, τὴν ἀγαπημένη καὶ σεπτὴ μελανόγραμμη μορφή της νὰ κρυφογλιστράῃ ἀνάμεσα στὶς ἄσπρες κολῶνες τοῦ περιστύλιου ὅπως ποτὲ πιὰ στὴν ζωή μου δὲ θὰ τὴν ξαναβλέπα.

Δὲν ἔβγαλα οὔτε λέξην ἀπ' τὰ χείλη μου, γιὰ νὰ μὴν τρομάξω κάτι μέσα μου καὶ γιὰ νὰ μακρύνω τὴν ἡδονὴ ποὺ μοῦ προξενοῦσεν ἡ ἀτέλειωτη πίκρα τῆς ὀδύνης μου. Ἐκείνη ὅμως μοῦ μίλησε περισσότερο ἀπ' ὅ,τι συνείθιζε καὶ μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ μοῦ φάνηκε πὼς ποτὲ μου δὲν τὴν εἶχ' ἀκούσει ἀπ' τὰ χείλη της τόσο γλυκόλαλη καὶ πονεμένη.

Ἀλλὰ δὲν ξέρω τί μοῦ εἶπε: ξέρω μόνον ὅτι τὰ δάκρυά μου ἔβρεχαν ἀπάνω στὸ κρυένιο χέρι της ὅταν μοῦ τὸ ἔδωσε νὰ τὸ φιλήσω. Καὶ συνάμα μοῦ ἔβαλε στὸ χέρι μου μιὰ μικρὴ θήκην ἀπὸ πορφυρὸ βελοῦδο καὶ εἶπε σιγανά:

— Νὰ ἦσθε εὐλογημένος κ' εὐτυχής!

Ἄκουσα καθαρὰ αὐτὰ τὰ λόγια, ἀλλὰ δὲν τὰ κατάλαβα παρὰ ὑστερώτερα μονάχα, ἀφοῦ ἔφυγα ἀπὸ κοντά της.

Μὲς τὶς βροντὲς τοῦ αἵματός μου, ποὺ ἔπνιγαν τὸν κρότο τῶν βημάτων μου, κατέβηκα τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια τῆς σκάλας τῶν θεϊσσῶν (ὦ βέβαια κι αὐτὲς θὰ μὲ κύτταζαν ἀλλοιώτικα) κ' ἔτρεξα νὰ κρυφτῶ στὴν κάμαρή μου.

Ἐκεῖ αἰσθάνθηκα τὸ βελουδένιο κουτάκι ποὺ τὄσφιγγα στὸ χέρι μου—εἰδεμὴ δὲ θὰ πίστευα στὴν πραγματικότητα αὐτῆς τῆς ὥρας. Τὸ ἄνοιξα: μιὰ χρυσὴ καρφίτσα τοῦ λαιμοδέτη ἤτονε μέσα, ἕνα **Ε** διαμαντένιο μ' ἀποπάνω τὴν αὐτοκρατορικὴ κορώνα κι ὁλόγυρα μεγάλα μπριλλάντια. Οἱ πέτρες στὸ γλαυκὸ φέγγος τοῦ ἠλεκτρικοῦ χύνανε δάκρυα ἀπὸ φωτιά. Θυμήθηκα τότες, ὅτι τὰ μάτια της μ' εἶχαν κυττάξει γιὰ πολλὴν ὥρα καὶ σὰ θαμπωμένα ἀπὸ κάποιο πέπλο, ὅταν ἀκόμα μιὰ φορὰ—γιὰ τελευταία φορὰ—στὸ τελευταῖο σκαλὶ, ἔσκυψα μπροστά της βαθιὰ ἴσα μὲ τὸ μάρμαρο, χωρὶς νὰ ξέρω τί κάνω. . .

Ἔπειτα—θᾶτανε μεσάνυχτα—βγῆκα ἀπ' τὸ δωμάτιό μου κι ἀπ' τὸ παλάτι, ἔξω στὸ δρόμο: μέσα σ' αὐτὸ τὸ πένθιμο κι ἀπέλπιδο μεσονύχτι ἔπιασα νὰ σκαρφαλώσω στὸ ψήλωμα ποὺ ὀρθόστεκεν ἀντίκρυ.

Τὸ τοπίο μοῦ φάνηκε ἄγνωστο καὶ μπερδεμένο· οἱ μαῦροι κορμοὶ τῶν ἐλιῶν μὲ κυττάζανε μὲ τοὺς ρόζους τους σὰ μάτια βαθουλὰ καὶ τὰ κλαριά τους ἀποπάνω μου σαλεύανε μεγάλες φτεροῦγες. Ἄκουγα τὰ βήματά μου σὰν ἀπὸ μακριὰ καὶ μοῦ φαινόταν πὼς ἡ λύπη μου βρισκόταν ἀπέξω μου καὶ βάδιζε στὸ πλάϊ μου σὰν ἥσκιος. . .

Ξύπνησα τὴ νύχτα, προτοῦ νὰ ὀρθρίσῃ ἀκόμα καὶ νἀκκουμπήσῃ τὴ χλωμάδα της ἡ αὐγὴ στὰ γυαλιὰ τοῦ παραθύρου μου, κι ἀγνάντεψα, κοντὰ στὸ προσκέφαλό μου, ἀναμμένο τὸ κερὶ ποὖχα ξεχάσει νὰ τὸ σβήσω: μὲ περίμενε ἡ φλόγα μ' ἄγρυπνο τὸ μελανό της μάτι (ἄχ τί θλιβερὴ καὶ βαθυσκότεινη μέσα στὴν κρυερὴ χλωμάδα ποὺ σιγὰ σιγὰ περιχυνότανε!)—φαινόταν πὼς μὲ περίμενε ὅλη τὴ νύχτα νὰ ξυπνήσω, σὰ νὰ συμβόλιζε τὸν πόνο μου ποὺ ἄγρυπνος καταλιόταν ὁλομόναχος ἐνόσῳ ἐγὼ κοιμόμουν. Καὶ ἡ καρδιά μου σχίστηκε ἀπὸ μιὰν ἀλάλητη ἀπελπισία. . .

Καὶ ὕστερα τὸ πλοῖο μου πέρασε μπρὸς ἀπ' τὸ γιαλὸ τῆς Μπενίτσας. Ἐκεῖ ψηλά, στὴν κορυφὴ τοῦ λόφου, στεκόταν τὸλόλευκο παλάτι μὲς τὰ δέντρα σὰν κάποιο χτίριο ἀδιάφορο καὶ ξένο, κλείνοντας τὴ ζωή του ἀπὸ τὸν ἔξω κόσμο. Καὶ τὰ μικρὰ τὰ κυματάκια ποὺ ὁλοένα καὶ χωρὶς τελειωμὸ τρέχανε νὰ ξαναπέσουν ἀπάνω στὴν ἀμμουδιά, σὰ νὰ μὴν μπορούσανε νὰ τὴν ἀποχωρισθοῦν, ἦταν ἀπ' τὴ λαχτάρα τους ὅλα βιαστικὰ κ' εἶχαν ἄλλοῦ τὸ νοῦ τους... καὶ οὔτ' ἕνα δὲ γύρισε νὰ μὲ κυττάξῃ....

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Αἱ Ἀλκυονίδες.— Ὁ Ἀθηναϊκὸς οὐρανὸς διασκεδαστής.— Ἡ βασιλεία τοῦ Ρήγα.— Ὁ Σοφοκλῆς θριαμβεύει.— Ἡ Ἑλληνικὴ μελοδραματικὴ σχολή.— Ἡ Ἑλληνὶς ἀρπίστρια.— Ὁ σαλπιγκτὴς τοῦ Μάρκαχ.

Ὁ Δεκέμβριος περνᾶ ἐπάνω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ἀπαλὸς καὶ ἥμερος, μᾶλλον φθινοπωρινὸς παρὰ χειμερινὸς μὴν, χωρὶς μάλιστα τοὺς θυμοὺς τοῦ φθινοπώρου καὶ αἱ Ἀλκυονίδες ἡμέραι, αἱ ἀποτελοῦσαι κἄποιαν φθινοπωρινὴν μεσοβασιλείαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ χειμῶνος, παρεκάθισαν ἐφέτος ἐξαιρετικῶς. Ἑπομένως ὁ καιρὸς ηὐνόησε καὶ τὰς ἑορτὰς τῶν γάμων τοῦ πρίγκηπος Γεωργίου. Εὔνοια τοῦ Ἀθηναϊκοῦ καιροῦ πρὸς τὰς ἑορτὰς εἶναι κἄτι τι καθιερωμένον πλέον εἰς τὴν πόλιν μας. Ὁ Ἀθηναϊκὸς οὐρανὸς ὡς νὰ εἶναι Ῥωμαῖος πληβεῖος τῆς ἐποχῆς τῆς καταπτώσεως ζητεῖ «ἄρτον καὶ θεάματα» καὶ ἐπειδὴ οἱ οὐρανοὶ δὲν ζητοῦν ποτὲ ἄρτον, ὁ ἰδικός μας ἀρκεῖται μὲ θεάματα. Καὶ τῷ ὄντι ἀστρονομικαὶ παρατηρήσεις τῆς πείρας ἀπέδειξαν ὅτι καμμία ἑορτὴ ἕως τώρα δὲν ἐματαιώθη ἐξ αἰτίας τοῦ καιροῦ. Ὁ οὐρανός μας μόλις στηθοῦν οἱ πρῶτοι στύλοι καὶ ὑψωθοῦν αἱ πρῶται σημαῖαι, διώχνει μὲ σπουδὴν τὰ σύννεφα καὶ μᾶς δείχνει ὑπέροχον τὴν Ἀθηναϊκὴν πολυχρωμίαν. Οἱ ἀρχαῖοι τὸν Ἀπόλλωνα τὸν ἐλάτρευον ὡς θεὸν τῆς χαρᾶς. Ὁ ἀρχαῖος θεὸς ἐξακολουθεῖ νὰ γυρίζῃ χαρούμενος ἐπάνω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας ὅταν ἡ πόλις ἑορτάζῃ.

Ἀλλ' ἂν ὁ χειμὼν δὲν ἔφερε τὰς κακοκαιρίας τὰς ὁποίας ἐδικαιούμεθα νὰ περιμένωμεν, καὶ ἂν αἱ ἡμέραι εἶναι φθινοπωριναί, ὁ χειμὼν ἦλθε τὸ βράδυ εἰς τὰ σπήτια. Καὶ βραδυνὸς χειμὼν εἰς τὰς Ἀθήνας σημαίνει συγκέντρωσιν μὲ πρόφασιν τὸ τσάϊ καὶ μὲ ἀληθινὸν σκοπὸν τὴν χαρτοπαιξίαν.

Οἱ Κινέζοι εἰς τοὺς ὁποίους ἡ παράδοσις ἀποδίδει τὴν ἐφεύρεσιν τῶν παιγνιοχάρτων, δὲν θὰ ἠμποροῦσαν ποτὲ νὰ μαντεύσουν ποίαν κατάκτησιν θὰ ἔκαμναν τῶν Ἀθηνῶν. Δὲν ὑπάρχει πλέον σπῆτι εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἀνακατεύῃ ἡ οἰκοδέσποινα μαζῆ μὲ τὸ τσάϊ καὶ τὰ χαρτιὰ καὶ δὲν ὑπάρχει τραπεζαρία ἢ σαλονάκι εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴν φωτίζῃ ἡ λάμπα ἀνθρώπους σκυμένους ἐπάνω εἰς σοφοὺς συνδυασμοὺς τῆς ντάμας καὶ τοῦ φάντη. Παντοῦ βεβαίως τὸ χαρτὶ δὲν εἶναι καταστρεπτικὸν καὶ δὲν κατεργάζεται οἰκονομικὰς πανολεθρίας. Αὐτὴ μάλιστα ἡ γενική του διάδοσις ἐξησθένησε τὰ συστηματικὰ χαρτοπαίγνια καὶ τὰ κατεδίωξε περισσότερον ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ τὸν συστηματικὸν διώκτην των τὸν ἄλλοτε διευθυντὴν τῆς ἀστυνομίας κ. Παπούλαν.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀλιγώτερον βέβαιον ὅτι ὅλοι παίζουν πλέον. Ὑπάρχουν παιγνίδια μικρὰ εἰς τὰ ὁποῖα ἀγωνίζεται ὁ προσκεκλημένος τέσσαρας νυκτερινὰς ὥρας διὰ νὰ κερδίσῃ ἢ νὰ χάσῃ μίαν δραχμὴν, καὶ ὑπάρχουν παιγνίδια ἀπὸ τὰ ὁποῖα οἱ προσκληθέντες ἀναχωροῦν τραβῶντες τὰ μαλλιά των. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχουν παρὰ παιγνίδια. Εἰς κάθε σπῆτι ἔκαμε τὴν εἴσοδόν του ὁ Ρήγας, κατακτητής. Κυρίαι καὶ δεσποινίδες παίζουν μὲ πάθος, τὸ πάθος τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται ἡ γυναῖκα πρὸς κάθε τι τὸ ὁποῖον ἔχει μέσα του τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπηγορευμένου, πρὸς κάθε τι τὸ ὁποῖον δίδει κἄποιαν αἴσθησιν κινδύνου καὶ ἀπροόπτων ἢ τόλμης. Παίζουν λοιπὸν ὅλοι, διότι καὶ ἐκεῖνος ποῦ δὲν ἔμαθε τὸ πόκερ αἰσθάνεται τὴν ἕλξιν του ὅταν βλέπῃ τὰ χαρτιὰ εἰς ὡραῖα χεράκια, καὶ ὅταν τὸ παιγνίδι εἰς μίαν νύκτα προμηθεύει τὴν ἀθώαν ἄλλως τε οἰκειότητα τὴν ὁποίαν χρειάζεται κανεὶς μῆνας, διὰ ν' ἀποκτήσῃ διαφορετικά.

***

Δὲν ἔχει ὅμως ἄλλον ἀντίκτυπον ἀπὸ τὰς μικρὰς ἀπωλείας μεταξὺ τῶν γνωστῶν καὶ φίλων ἡ μανία αὐτὴ ἡ ὁποία δεσπόζει τώρα ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν;

Δυστυχῶς ἔχει. Ἐν πρώτοις ἐξωστρακίσθη σχεδὸν καθ' ὁλοκληρίαν ἡ ἔξυπνη καὶ σπινθηροβόλος Ἀθηναϊκὴ κουβεντοῦλα, γεμάτη ἐνδιαφέρον, ὅταν ἐν πλέκουν ἄνθρωποι διαφορετικῶν φύλων. Εἴχαμεν κατορθώσῃ νὰ σχηματίσωμεν

γυναῖκας αἱ ὁποῖαι ἐκαλλιέργησαν τὸ πνεῦμά των, ἐδιάβαζαν πολὺ, παρηκολούθουν ὅλα τὰ ζητήματα τῆς ἡμέρας, ἔδιδαν εἰς κάθε γεγονὸς τὸν χαρακτηρισμὸν τὸν ὁποῖον μόνον ἐλαφρὸν καὶ χαριτωμένον γυμναικεῖον πνεῦμα ἠμπορεῖ νὰ δώσῃ. Εἰς τὸ πλάϊ καλῆς φωτιᾶς ἐσχηματίζοντο οἱ κύκλοι καὶ ἡ ὁμιλία ἐγίνετο θερμὴ, διαφέρουσα, διαπλαστικὴ, χαριτωμένη. Καὶ εἰς τὰ διαλείμματα τῆς ὁμιλίας ἡ μουσικὴ ἐποίκιλε τὴν ἀπόλαυσιν καὶ ἠμπορῶ νὰ βεβαιώσω ὅτι ἡ μουσικὴ ἐγίνετο καλὴ, νέα, προοδευτική.

Τώρα σχεδὸν τίποτε ἀπὸ αὐτά. Ἡ θερμάστρα καὶ τὸ τζάκι ἐργάζονται μὲ τὴν ἴδιαν θέρμην πάντοτε, ἀλλὰ παράμερα, ἐγκαταλελειμένα. Οἱ προσκεκλημένοι γυρίζουν πρὸς αὐτὰ τὴν ράχιν των καὶ καθὼς εἶναι βυθισμένοι εἰς τοὺς ἀλγεβρικοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ πόκερ ἢ τοῦ μάους τὸ τζάκι ἠμπορεῖ νὰ σβύσῃ ἀπὸ ἀτροφίαν. Κανεὶς δὲν θὰ τὸ προσέξῃ. Τὸ πολὺ πολὺ ἡ ὑπηρέτρια, ἂν τὴν ἀφήσῃ καὶ αὐτὴν ὁ πόθος τοῦ νὰ βλέπῃ στ' ἀρπακτὰ ἐπάνω ἀπὸ τὸν ὦμον τῶν παικτῶν διὰ νὰ πάρῃ ἕνα εὔκολον μάθημα παιγνιδίου.

Καὶ ἐνῷ ἀπέθανεν ἡ Ἀθηναϊκὴ κουβεντοῦλα χαρὰ ἀληθινὴ τῆς ψυχῆς, ἐσταμάτησε σχεδὸν ἡ μουσικὴ καὶ ἔμεινα πλέον σύντροφος τῶν ὡρῶν τῆς μοναξιᾶς, τῶν στιγμῶν κατὰ τὰς ὁποίας ἡ οἰκοδέσποινα δὲν περιμένει ἀκόμη κανένα. Καὶ δὲν θὰ μὲ πείσῃ κανεὶς ὅτι τόσα πιᾶνα τὰ ὁποῖα βλέπω κλειστὰ τὴν ὥραν ποῦ μαίνεται ἡ **μπλόφφα** καὶ τὸ **φλὸς ρουαγιὰλ**, δὲν μουρμουρίζουν μυστικὰ τὰ λόγια ποῦ ἔλεγεν ἡ Ἀριάδνη ὅταν τὴν ἐγκατέλειψεν ὁ Θησεὺς εἰς τὸν βράχον τῆς Νάξου, λόγια ἐπὶ τέλους ἐγκαταλείψεως.

Ἐννοεῖται ὅτι ἀντίκτυπος τῆς καταστάσεως αὐτῆς μᾶς ἔρχεται ἀπὸ τὸ θέατρον. Τὸ Βασιλικὸν ἤρχισε τὰς παραστάσεις του πρὸ πολλοῦ, ἀλλὰ τὰς ἤρχισε κατὰ τὴν καθιερωμένην μέθοδον. Ἡ «πρώτη» κάθε νέου ἔργου γίνεται ἀφορμὴ κοσμικῆς συγκεντρώσεως. Ἡ δευτέρα δίδεται εἰς στενώτατον οἰκογενειακὸν κύκλον. Ἡ τρίτη ἢ δίδεται ἢ δὲν δίδεται εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτό. Δὲν ἔχει θεατάς. Οἱ θεαταὶ προτιμοῦν τὸ μάους καὶ τὸ πόκερ. Μόλις κάμνουν τὴν θυσίαν νὰ παρακολουθήσουν τὴν πρώτην παράστασιν.

Καὶ ὅμως τὸ Βασιλικὸν θέατρον ἔδωκε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἓν ἀριστούργημα, τὸν Οἰδίποδα ἐπὶ Κολωνῷ τοῦ Σοφοκλέους καὶ ὁ γλυκύτατος τραγικὸς θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχῃ μεγαλειτέρας ἀξιώσεις ἀπὸ τὸ Ἀθηναϊκὸν κοινόν. Ἡ «πρώτη» παράστασις προεκάλεσε κοσμοπλήμμυραν εἰς τὸ θέατρον, Χίλιαι τοὐλάχιστον τράπουλαι θὰ ἐμαίνοντο διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν ἐκεῖνο τὸ βράδυ. Ἡ δευτέρα εἶχεν ἀκόμη ἀρκετὸν κόσμον, καὶ ἡ τρίτη δὲν ἦτο ἐντελῶς ἔρημος. Ὁ ἀρχαῖος τραγικός, ἀφοῦ ἐθριάμβευσεν εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον, ἀφοῦ ἐνίκησεν εἰς τὴν Σάμον καὶ εἰς τὸ δικαστήριον, ἐθριάμβευσεν ἀκόμη μίαν φορὰν κατὰ τοῦ Ρήγα καὶ τοῦ δέκα καρρώ. Ἀλλὰ ἔπειτα ἦλθεν ἡ ἐγκατάλειψις. Ὅσοι εἶχον τὴν γενναιότητα ν' ἀφήσουν τὰ χαρτιὰ ἕνα βράδυ διὰ ν' ἀκούσουν τὰ θεῖα παράπονα τοῦ ὑπερόχου τυφλοῦ, τὸ ἔκαμαν. Οἱ ἄλλοι δὲν εἶχον αὐτὸ τὸ θάρρος. Καὶ τὸ Βασιλικὸν θέατρον κατεβίβασε τὸν Οἰδίποδα ἀπὸ τὸ πρόγραμμα.

Θὰ ἔλεγα ὅτι αὐτὴ ἡ ἐπιδημία τῆς χαρτοπαιξίας, ἡ καταπληκτική της αὐτὴ διάδοσις, εἶναι σύμπτωμα ἐξασθενήσεως τῆς φυλῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῆς κοινωνίας, ἂν πρῶτον δὲν ἔβλεπα πυκνοὺς γύρω μου ἐκείνους εἰς τοὺς ὁποίους δὲν μετεδόθη τὸ νόσημα καὶ δεύτερον ἂν δὲν ἤξευρα ὅτι διὰ τὸ ἀψίκορον Ἀθηναϊκὸν κοινὸν, τὸ πόκερ καὶ τὸ μάους, μετὰ δύο ἢ τρία ἔτη θ' ἀνήκουν εἰς τὴν ἱστορίαν.

Διότι πραγματικῶς εἶναι πυκνοὶ ἐδῶ ἀκόμη οἱ οἰκοδεσπόται οἱ ὁποῖοι δὲν ἐδέχθησαν τὸν Ρήγαν εἰς τὸ σπῆτι των. Ὑπάρχουν ἀκόμη εἰς τὰς Ἀθήνας πυκναὶ αἱ αἴθουσαι εἰς τὰς ὁποίας κάτω ἀπὸ μίαν δροσερὰν λατάνιαν γίνονται αἱ ὡραῖαι ὁμιλίαι, καὶ ἕνα βράδυ ἀπ' αὐτὰ μεταξωταὶ κυρίαι μοῦ ἔκαμαν τὴν εὐχάριστον ἔκπληξιν νὰ συζητήσουν μαζῆ μου τὰ ἐπιχειρήματα ἑνὸς πολιτικοῦ ἄρθρου τὸ ὁποῖον εἶχε κάμῃ ἐντύπωσιν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καὶ ὅταν ἡ συζήτησις ἐτελείωσεν ἕνα πιάνο καὶ ἕνα βιολοντσέλλο μᾶς ἔκαμαν τὴν ἡδονὴν νὰ μᾶς μεταφέρουν εἰς μίαν σκέψιν τοῦ Μπετχόβεν καὶ ἔπειτα νὰ μᾶς μετατοπίσουν εἰς τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα εἰς τὴν ἐποχὴν ποῦ ἐτοποθέτησε μίαν παθητικὴν ἱστορίαν κουρσάρων, ἁρπαγῶν καὶ ἐρώτων, ἕνας νεώτατος καλλιτέχνης μας, γεμᾶτος ἀπὸ ὡραῖον μέλλον, ὁ Θεόφραστος Σακελλαρίδης.

***

Καὶ ἀπόδειξις ὅτι οἱ ἄνθρωποι ποῦ σκέπτονται, ποῦ αἰσθάνονται καὶ ποῦ ἐργάζονται εἶναι ἀκόμη πολλοὶ εἰς αὐτὸν τὸν τόπον τῶν πρασίνων τραπεζῶν, εἶναι καὶ ἡ συγκέντρωσις ἡ ὁποία ἔγινεν εἰς τὸν «Παρνασσὸν» μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τεθοῦν αἱ βάσεις μιᾶς μελοδραματικῆς σχολῆς, Ἑλληνικῆς, ἡ ὁποία θὰ μᾶς δώσῃ τοὺς Ἕλληνας τραγουδιστάς, τοὺς Ἕλληνας συνθέτας, τοὺς Ἕλληνας μουσουργούς.

Ἔξ ἐκλεκταὶ κυρίαι τῆς πόλεώς μας, μὲ τὴν Ἀθηναϊκὴν καλλονὴν τῆς κ. Ναδίνης Σλῆμαν ἐπὶ κεφαλῆς εἶχαν τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ὡραίας ἰδέας. «Καλότυχα τὰ ζητήματα ποῦ ἐρωτεύεται ἡ γυναικεία ἰδιοτροπία» ἔγραψεν εἰς ὡραίαν καὶ βαθεῖαν φρᾶσιν ὁ χρονογράφος τοῦ «Χρόνου» Στέφανος Γρανίτσας. Καὶ πραγματικῶς καλότυχον εἶναι τὸ ζήτημα τῆς σχολῆς αὐτῆς τὸ ὁποῖον ἐγέννησε καὶ υἱοθέτησεν ἡ πλειὰς τῶν Ἀθηναίων κυριῶν.

Παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν κυριῶν αὐτῶν νὰ ἐξηγήσω ἐγὼ τὸν σκοπὸν τῆς συγκεντρώσεως, εἶχα τὸ εὐτύχημα νὰ συνεργασθῶ ἐπὶ ἡμέρας μαζῆ των, καὶ εἶδα τὸν ὡραῖόν των ἐνθουσιασμόν, τὴν ἀκούραστον ἐπιμονήν των, τὸν φανατισμόν των τὸν ἐνεργητικώτατον. Αἱ ἐκλεκτότεραι Ἀθῆναι, αἱ κυρίαι τῶν μεταξωτῶν καὶ τῶν ἀρωμάτων, ἐγέμισαν τὴν αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» τοὺς διαδρόμους του ἕως ἔξω εἰς τὴν κλίμακα. Ἦλθε πρόθυμος ἡ ἐκλεκτωτέρα Ἀθηναϊκὴ κοινωνία ἡ ὁποία δὲν ἀρνεῖται ποτὲ τὴν συνδρομήν της εἰς κάθε ὡραῖον καὶ εὐγενές.

Δύσκολος ἦτο ἡ θέσις τοῦ ὁμιλητοῦ ἐμπρὸς εἰς ἀκροατήριον τοιαύτης ἐκλεκτικότητος καὶ ὁμολογῶ ὅτι ἐχρειάσθην ὅλην μου τὴν γενναιότητα ὅταν ἀνελθὼν εἰς τὸ βῆμα εἶδα νὰ διευθύνωνται ἐναντίον μου πεντακόσια **φασαμαίν.** Ἀλλὰ εἶπα ὅ,τι εἶχα νὰ εἰπῶ. Τὸ ἀκροατήριόν μου ἐφαιδρύνθη ἐναλλὰξ καὶ συνεκινήθη καὶ μετὰ τὴν διάλεξιν ἔγειναν πυκναὶ αἱ ἐγγραφαὶ τῶν μελῶν καὶ εἶδα εἰς τὸν κατάλογον τὰ ἐκλεκτώτερα ὀνόματα τῆς Ἀθηναϊκῆς κοινωνίας τ' ἀντιπροσωπεύοντα τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς καταγωγῆς, τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ πνεύματος, τὴν ἀριστοκρατίαν τοῦ πλούτου.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι ὑπάρχουν καὶ εὐοίωνα συμπτώματα ἀποκλείοντα κάθε ἀπόλυτον ἀπελπισίαν. Ἔχομεν εἰς τὰς Ἀθήνας θαυμασίας φωνὰς αἱ ὁποῖαι ἀναγκάζονται νὰ μεταναστεύσουν διὰ νὰ χρησιμοποιηθοῦν καὶ μεταναστεύουσαι δοξάζονται. Ἔχομεν ἐκτελεστὰς καὶ ἔχομεν συνθέτας. Μᾶς ἐχρειάζετο ἡ συγκέντρωσις, τὸ σύστημα, ἡ μέθοδος. Αὐτὰ μᾶς ὑπόσχονται τώρα αἱ κυρίαι. Καὶ ὅ,τι ὑπόσχονται αἱ κυρίαι τὸ κάμνουν.

Τῆς μουσικῆς μας ἄλλως τε κινήσεως, θὰ λάβετε καὶ σεῖς πεῖραν εἰς τὴν Αἴγυπτον λίαν προσεχῶς. Μία Ἑλληνὶς καλλιτέχνις, ἡ δεσποινὶς Λουκία Ἰωάννου, ἡ ἀρπίστρια τοῦ Βασιλικοῦ μας θεάτρου καὶ ἀγαπημένη μαθήτρια τοῦ ἐξόχου Τζαμάρα, ἔρχεται εἰς τὴν Αἴγυπτον ὅπου θὰ δώσῃ δύο συναυλίας. Τὸ ὄργανον ποῦ ἐδόξασεν ὁ προφητάναξ Δαβὶδ ὑποθέτω ὅτι δὲν εἶχεν ἕως τώρα φανατικώτερον ἐκτελεστὴν ἀπὸ τὴν ἐμπνευσμένην αὐτὴν καλλιτέχνιδα ἡ ὁποία ἀφιέρωσεν ὅλην της τὴν ζωὴν, κατηνάλωσε τὴν περιουσίαν της, ἔφερεν ἀνάθημα τὴν νεότητά της εἰς τὴν θείαν τέχνην. Τῆς δεσποινίδος Λουκίας Ἰωάννου αἱ συναυλίαι εἰς τὰς Ἀθήνας εἶναι γεγονότα καλλιτεχνικὰ πρώτης τάξεως, βεβαίως δὲ καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν παροικίαν τῆς Αἰγύπτου, τὰς ἰδίας ἀπολαύσεις θὰ προμηθεύσῃ τὸ ὄργανον καὶ ἡ συμπαθεστάτη καλλιτέχνις του, ἡ ὁποία βάζει τόσην ψυχὴν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν.

Δὲν ἤθελα νὰ κλείσω τὸ Ἀθηναϊκόν μου γράμμα χωρὶς νὰ εἴπω ὀλίγας λέξεις διὰ τὸ νέον βιβλίον τοῦ Περικλῆ Γιαννοπούλου. Ἰδοὺ ἕνας ὡραῖος νεοέλλην πολεμιστής, ὁρμητικός, ἀμείλικτος αἰσιόδοξος, κινῶν τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν μητέρα Ἑλλάδα, ἀγάπην ὄχι ξηρὰν καὶ ἄγονον, ἀλλὰ φωτεινήν, παραγωγικήν, ἀτελείωτον.

Τὸ βιβλίον του εἶνε σάλπισμα πολέμου. Ὁ Γαβριηλίδης ὁ ὁποῖος δὲν ἀφίνει τίποτε τὸ ὁποῖον ἀξίζει νὰ μὴ τὸ ἐξάρῃ, ἔγραψε θαυμασίας γραμμὰς διὰ τὸ βιβλίον τοῦ Γιαννοπούλου καὶ ὅλοι σήμερον εἰς τὰς Ἀθήνας συζητοῦν τὸ τεῦχος αὐτὸ τὸ μικρὸν τὸ ὁποῖον εἶνε ἀπὸ ἐκεῖνα διὰ τὰ ὁποῖα ἔλεγεν ὁ Βολταῖρος ὅτι «τινάζουν τὰ νεκρώτερα βάθη τῆς ψυχῆς».

Ὁ Γιαννόπουλος δὲν εἶναι ἰδεολόγος, πολεμιστὴς τῶν φράσεων καὶ τῶν ἐννοιῶν μόνον. Εἶναι ἴσια ἴσια ψυχολόγος μελετητὴς τῶν αἰτίων, βαθὺς ἀνατόμος τῶν πληγῶν, ἐξερευνητὴς τῶν λόγων διὰ τοὺς ὁποίους πάσχει τώρα τὸ Ἑλληνικὸν σῶμα. Μᾶς χρειάζεται μία εἰρηνικὴ ἐπανάστασις ἡ ὁποία θὰ συμπληρώσῃ τὴν ἐπανά-

στασιν τοῦ 21. Μᾶς χρειάζεται ἕνας ἀγὼν διὰ νὰ τινάξωμεν ἀπὸ πάνω μας τὴν διαφθοράν, τὴν πολιτικὴν διαφθοράν, ἡ ὁποία ἦλθε νὰ ἐξουδετερώσῃ τὸ ἔργον τῆς θαυμασίας Ἑλληνικῆς νοημοσύνης. Αὐτὸ δὲν τὸ ἀμφισβητεῖ πλέον κανείς. Ἡ φυλὴ πρέπει νὰ τιναχθῇ, νὰ συγκεντρωθῇ καὶ νὰ ὁρμήσῃ. Καὶ τῆς ὁρμῆς αὐτῆς ἕνα σάλπισμα, ἓν ἀπὸ τὰ δυνατώτερα καὶ τὰ περισσότερον ἔντονα καὶ μᾶλλον ἀπηχητικά, σάλπισμα τὸ ὁποῖον θὰ φθάσῃ ἕως τὰ βάθη τῆς ψυχῆς τῶν διανοητικῶν ἀνθρώπων, τὸ ἀφίνει μέσα ἀπὸ τὸ βιβλίον του ὁ Περικλῆς Γιαννόπουλος. Ὅπως ὁ σαλπιστὴς ἐκεῖνος τοῦ Μάρκχαμ ὁ ὁποῖος εὑρεθεὶς βαρύτατα πληγωμένος ἀλλὰ ὁ μόνος ζωντανὸς μέσα εἰς ὅλους τοὺς ἄλλους νεκροὺς μέσα εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης συγκεντρώνει τὰς τελευταίας του δυνάμεις καὶ σαλπίζει ἐγερτήριον διὰ νὰ τὸ ἀκούσουν οἱ νεκροὶ καὶ νὰ ὁρμήσουν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἔτσι καὶ ὁ Περικλῆς Γιαννόπουλος ὁ πολεμικός, βαθύς, ὁρμητικὸς καὶ αἰσιόδοξος, σαλπίζει νὰ τινάξωμεν ἀπὸ πάνω μας τὴν μοῦχλαν καὶ τὴν σαπίλαν, νὰ παραταχθῶμεν εἰς τὴν γραμμὴν καὶ νὰ πολεμήσωμεν διὰ νὰ ἰδοῦμεν μίαν ἡμέραν τὴν πατρίδα μας μεγάλην.

Τὸ σάλπισμα αὐτὸ δὲν ἔχει τὴν ἀτυχίαν τοῦ σαλπίσματος τοῦ Μάρκχαμ. Δὲν εἶνε νεκροὶ μόνον ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται. Ὑπάρχουν καὶ ζωντανοὶ οἱ ὁποῖοι τὸ περιμένουν.

Γ. Β. ΤΣΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

Ο ΤΟΠΟΣ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ

Ὅτι ἡ Αἴγυπτος φημίζεται ὡς τόπος τῶν θαυμάτων ὅλοι τὸ γνωρίζουμε χωρὶς καὶ νὰ γνωρίζουμε, δυστυχῶς, ποῖος πρῶτος ἐτόλμησε νὰ ἐκστομίσῃ τὴν φοβερὰν αὐτὴν συκοφαντίαν κατὰ τῆς ἱερᾶς χώρας τοῦ Νείλου. Ἡ Αἴγυπτος τόπος τῶν θαυμάτων! Καὶ διατὶ παρακαλῶ; Διότι οἱ φελλάχοι της ζοῦν καὶ σήμερον ἀκόμη, κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦτον τῶν φώτων καὶ τῆς ἐλευθερίας, ὅπως ἔζοῦσαν καὶ οἱ προγονοί των κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς βασιλείας τοῦ Μήνα, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ σκότους καὶ τῆς δουλείας; Καὶ ἂν δὲν ἔζοῦσαν λοιπὸν ὡς κτήνη οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἀδελφικώτατα ἐργαζόμενοι καὶ τρώγοντες καὶ κοιμώμενοι ὑπὸ τὴν αὐτὴν χωματένιαν καλύβην μὲ τὰ βώδια των καὶ τὰ ὀρνίθιά των καὶ τοὺς σκύλους των, πῶς θὰ ἠμπορούσαμεν ἡμεῖς οἱ Εὐρωπαῖοι, ἡ προνομιοῦχος φυλή, νὰ τοὺς ἐκμεταλλευώμεθα διὰ νὰ ζοῦμε ὁπωσδήποτε μὲ κάποιαν ἄνεσιν καὶ διὰ νὰ ἔχουμε καὶ τὰ ὑλικὰ μέσα νὰ καταγινώμεθα καὶ εἰς φιλοσοφικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς μελέτας χάριν τῆς προόδου, ἐννοεῖται, τῆς ἀνθρωπότητος; Ἀφ' οὗ οἱ Εὐρωπαῖοι εἶναι στοιχεῖον προόδου εἰς αὐτὸν τὸν τόπον, οἱ δὲ φελλάχοι ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γένος ὀπισθοδρομικόν, ἀπορῶ διατὶ μερικοὶ πσρεξηγοῦν τὴν τοιαύτην φυσικωτάτην κατάστασιν τῆς Αἰγύπτου καὶ τὴν ὀνομάζουν τόπον τῶν θαυμάτων. Ἄλλως καὶ οἱ ἵδρυταὶ τῆς θρησκείας των εἶχαν διακρίνῃ ἄριστα ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι μόνον ὡς δοῦλοι ἠμποροῦν νὰ αἰσθάνωνται τὰ εὐεργετήματα τῆς ἐλευθερίας. Γνωρίζετε κάλλιστα ὅτι ἐπὶ τῶν Φαραὼ οἱ ἀρχιερεῖς ἐφρόντιζαν πάντοτε ἐπιμελέστατα νὰ διδάσκουν τοὺς φελλάχους νὰ πιστεύουν τυφλὰ εἰς τοὺς ἀναριθμήτους θεούς των χωρὶς νὰ ἐξετάζουν ποτὲ διατὶ ὁ Φθὰ καὶ ὁ Ὥρος καὶ ὁ Ἄμμων καὶ ὁ Σόμκης καὶ ὁ Βάστετ εἶχαν τὴν ἰδιοτροπίαν νὰ ζοῦν, θεοὶ αὐτοί, ὡς ζῷα, λαμβάνοντες μορφὴν καὶ σχῆμα ἢ ταύρου ἢ ἱέρακος ἢ κριοῦ ἢ κροκοδείλου ἢ γάτου. Τὸ «πίστευε καὶ μὴ ἐρεύνα» τῆς θρησκείας μας πολλοὺς αἰῶνας πρὸ Χριστοῦ ἦτο τὸ κύριον σύμβολον τῆς πίστεως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου. Καὶ μήπως μόνον οἱ αἰγύπτιοι Ἀρχιερεῖς εἶχαν ψυχολογήσει, βαθύτερα μὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς Ἄγγλους, τοὺς φελλάχους τῆς ἐποχῆς των; Ὅλοι οἱ κατόπιν κατακτηταί, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Αὔγουστος καὶ οἱ Καλίφαι, εἶχαν ἐννοήσει ὅτι ὁ φελλάχος διὰ νὰ ζῇ εὐτυχὴς πρέπει νὰ μένῃ εἰς τὸ σκότος τῆς ἀμαθείας· καὶ ὅπως εἰς τὴν Νότιον Ἀμερικὴν μέχρι τοῦ 1863 ὑπῆρχε νόμος καταδικάζων εἰς θάνατον πάντα Εὐρωπαῖον, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὴν ἡρωϊκὴν βλακείαν νὰ μάθῃ γράμματα τοὺς Μαύρους, τοιουτοτρόπως καὶ οἱ ξένοι κατακτηταὶ τῆς Αἰγύπτου, χωρὶς νὰ δημιουργήσουν παρόμοιον ἀνελεύθερον νόμον, ἐθεωροῦσαν οὐχ ἧττον ἀνήθικον καὶ ἀπάνθρωπον νὰ διδάξουν τὸν φελλάχον γράμματα. Καὶ τὴν ἀπόφασίν των ταύτην ἐλάμβαναν, ἐννοεῖται, μόνον ἀπὸ καθαροὺς λόγους φιλανθρωπίας καὶ ἀπὸ σεβασμὸν βαθύτατον πρὸς τὰς παραδόσεις καὶ τὰ ἔθιμα τῆς παναρχαίας Αἰγύπτου. Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, λόγου χάριν, ὁ ὁποῖος εἶχε κατακτήσει σχεδὸν ὅλην τὴν ἀνατολὴν διὰ νὰ μεταδώσῃ τὰς μεγάλας περὶ ἐλευθερίας ἀρχὰς τῆς πατρίδος μας, νομίζετε ὅτι δὲν θὰ ἐκαταργοῦσε τὴν δουλείαν τῆς ἀρχαιότητος εἰς μίαν καὶ μόνην στιγμὴν, ἐὰν ἤθελε, κόπτων τὰ δεσμὰ καὶ τῶν δυστυχῶν φελλάχων δι' ἑνὸς διατάγματός του ὅπως ἔκοψε διὰ τῆς σπάθης του τὸν Γόρδιον δεσμὸν, ἐὰν δὲν ἐσκέπτετο, πολὺ ὀρθὰ, ὅτι ἡ ἐλευθερία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον ἀνελεύθερον καὶ ἄπληστον καὶ τυραννικόν; Δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ ἴδιος παράδειγμα τούτου; δὲν ἦτο δοῦλος τῶν παθῶν του; Νομίζετε λοιπὸν ὅτι ὁ μέγας Ἀλέξανδρος, τὸ ὑπερφυσικὸ αὐτὸ παιδὶ τοῦ θεοῦ Ἄμμωνος, θἀπέθνησκε τόσον νέος, ἐὰν ἦτο ἕνας ταπεινὸς φελλάχος καλλιεργῶν τὸν φτωχὸν ἀγρόν του, τρώγων τὴν ντοῦράν του ἥσυχος-ἥσυχος μαζὶ μὲ τὰ ζῷά του, ἀμέριμνος διὰ πλούτη, διὰ τιμὰς καὶ διὰ δόξας, τὰ ὁποῖα ὅσον ἔχει κανεὶς, τόσο δὲν τὰ χορταίνει καὶ τόσο, διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσῃ καλύτερα, στενοχωρεῖται, παθαίνεται, ἐκφυλίζεται καὶ καταντᾷ ἐπὶ τέλους νὰ διαπράττῃ καὶ τρέλλες, διὰ τὰς ὁποίας καὶ ὁ πίθηκος θὰ ἐσιχαίνετο τὸ γένος του καὶ τὴν ἀνθρωπότητα ὅλην; Νὰ ἦσθε βέβαιοι λοιπὸν ὅτι ὅλοι οἱ κατακτηταὶ τῆς Αἰγύπτου ὄχι ἀπὸ κτηνώδη ἀπληστίαν—θεὸς φυλάξοι! – ἀλλ' ἀπὸ θαυμασμὸν καὶ εἰλικρινῆ ἐκτίμησιν πρὸς τοὺς φελλάχους διὰ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὴν ἀμάθειαν ἐπροτιμοῦσαν νὰ μὴ τοὺς διαταράξουν τὸν ζωώδη πατριαρχικὸν βίον καὶ δὲν τοὺς ἐδίδαξαν ποτὲ ὄχι τὰς μεγάλας φιλοσοφικὰς ἀρχὰς τοῦ Ἀριστοτέλους—ἂν καὶ τὸ θαυμάσιον τοῦτο πνεῦμα ἐφρόντισε νὰ μᾶς βεβαιώσῃ ὅτι ἡ δουλεία εἶναι ἀναγκαιότατον πρᾶγμα εἰς μίαν πολιτείαν—ἀλλ' οὐδὲ τὰς στοιχειωδεστέρας γεωργικὰς γνώσεις διὰ νὰ τελειοποιήσουν τοὐλάχιστον τὰ ἄροτρά των, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον μένουν ἴδια καὶ ἀπαράλλακτα ὅπως τὰ βλέπουμε ζωγραφισμένα εἰς αἰγυπτιακὰ μνημεῖα τριῶν χιλιάδων ἐτῶν πρὸ Χριστοῦ καὶ ὅπως μᾶς παριστάνονται καὶ μεταξὺ τῶν ἱερογλυφικῶν χαρακτήρων ἀκόμη. Κατὰ καλὴν τύχην δὲ τὰς ὑπερανθρώπους καὶ χριστιανικὰς ταύτας προσπαθείας τῶν διαφόρων κατακτητῶν τῆς Αἰγύπτου ὅπως μὴ διαταράξουν τοῦ φελλάχου τὸν πανάρχαιον πατριαρχικὸν βίον ὑπεβοήθησε, χωρὶς νὰ τὸ ὑπέθετε ποτὲ, καὶ αὐτὸς ὁ Μωάμεθ. Ὁ πρακτικώτατος οὗτος προφήτης, ἐμβαθύνας καλύτερον ὅλων τῶν μεγάλων φιλοσόφων τοῦ κόσμου εἰς τὰς ἀνθρωπίνας ἀδυναμίας, ἐκολάκευσε ἐξ ἴσου καὶ τὴν σάρκα μας καὶ τὴν ψυχήν μας, ἀλλὰ διὰ τὸ πνεῦμά μας ἐλάχιστα ἐφρόντισε, γνωρίζων ἄριστα ὅτι τὸ πνεῦμα ναὶ μὲν ἀναπτυσσόμενον ἠμπορεῖ νἀνακαλύπτῃ ὅσον θέλει τηλεγράφους, ἀερόστατα καὶ ὑποβρύχια, ἀλλ' ὅσο μορφώνεται τόσο συντείνει εἰς τὴν ἀπληστίαν μας καὶ τόσο μᾶς καθιστᾷ δυστυχεστέρους, ἐν ᾧ ὁ σκοπὸς ἐπὶ τέλους τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς εἶναι νὰ ζῇ τρώγων καλὰ, πίνων καλὰ, ἀπολαμβάνων ὅλα τἀγαθὰ τῆς γῆς, καὶ πρὸ πάντων τοὺς ἀπαγορευμένους καρπούς της, διὰ νὰ εἶναι τοὐλάχιστον γυμνασμένος σαρκικῶς εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, μόλις εἰσέλθῃ εἰς τὸν παράδεισον, νὰ ἐπαρκῇ εἰς ὅλας τὰς ἀμυθήτους ἀπολαύσεις τῆς σαρκὸς κολυμβῶν μέσα εἰς ποταμοὺς ἀπὸ γάλα καὶ μέλι καὶ παχυνόμενος ἀπὸ πυραμίδας πιλαφιῶν διὰ νὰ εἶναι καὶ καλὰ ἐφωδιασμένος πάντα ὅπως ἱκανοποιῇ τὰ σμήνη τῶν διεγερτικῶν οὐρὶ τοῦ παραδείσου. Εἰς τὸν Μωάμεθ τὰ μεγάλα χριστιανικὰ ἔθνη ὀφείλουν ἄπειρην εὐγνωμοσύνην. Καὶ πράγματι, ἐὰν ἔλειπε ἡ θρησκεία του ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, τὶ θὰ ἦτο σήμερον ἡ Ἀγγλία λόγου χάριν; Ἐὰν ὁ φελλάχος ἐδιδάσκετο τὰς χριστιανικὰς ἀρετάς, τὸ «οὐκ ἔστι δοῦλος, οὐδ' ἐλεύθερος» τοῦ Παύλου καὶ τὸ «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους» τοῦ Ἰησοῦ, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ πιστεύσουμε ποτὲ ὅτι τὸ Ἀγγλικὸν ἔθνος, τὸ κατ' ἐξοχὴν φιλελεύθερον, τὸ ἀγωνιζόμνον αἰῶνας τώρα διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος, ἤθελεν ἐπιτρέψῃ εἰς ἑαυτὸ νὰ κρατῇ, μὲ τόση στενοχώρια, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του τὰ τετρακόσια ἑκατομμύρια τῶν Ἰνδιῶν καὶ τὰ δώδεκα ἑκατομμύρια τῶν φελλάχων τῆς Αἰγύπτου; Τοῦτο θὰ ἐθεωροῦσε ἡ φιλόθρησκος Ἀγγλία καθ' ὁλοκληρίαν ἀντιχριστιανικὸν καὶ θἄφινε ἐλευθέρους τοὺς ὑποδούλους της λαούς. Ἀλλὰ ποιὸς τοὺς πταίει νὰ εἶναι βουδδισταὶ καὶ μωαμεθανοὶ καὶ ὄχι χριστιανοὶ, τοῦ ἀγγλικανικοῦ δόγματος ἐννοεῖται, διότι, ἂν ἦσαν χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι ἢ καθολικοὶ, πάλιν ὑπόδουλοί της θὰ ἦσαν ὅπως εἶναι οἱ Κύπριοι καὶ οἱ Μαλτέζοι. Καὶ ἐπειδὴ ἡ Μεγάλη Βρεττανία βλέπει ὅτι οἱ φελλάχοι εἶναι τόσον ἐξοικειωμένοι δυστυχῶς μὲ τὸ Κοράνιόν τους, ὥστε θἀπέβαινε ματαιοπονία δι' αὐτὴν νὰ καταγίνεται νὰ τοὺς κάμῃ διαμαρτυρομένους, καταβάλλει μὲ μεγάλην της λύπην, εἶναι ἀλήθεια, ὅλας τὰς χριστιανικάς της προσπαθείας διὰ νὰ τοὺς διατηρήσῃ τοὐλάχιστον εἰς τὴν αἰωνίαν των ἀμάθειαν, ἀφ' οὗ τοῦτο δι' αὐτοὺς εἶναι τὸ πολυτιμότερον καὶ ἀγαπητότερον κληρονομικόν των ἔνστικτον. Μήπως δὲν ἀνήγειρε ἀγγλικὰ Σχολεῖα καθ' ὅλην τὴν Αἴγυπτον; Ψυχὴ φελλάχου δὲν πατεῖ εἰς αὐτά. Διατί; Διότι δὲν θέλουν, οἱ ἀχάριστοι, νὰ συνηθίσουν εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθιμα. Τὸ Κοράνιον, λέγουν, τοὺς ἀπαγορεύει νὰ φοιτοῦν εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ σχολεῖα διὰ νὰ μαθαίνουν εἰς αὐτὰ τὴν ὑποκρισίαν, τὴν ἀπληστίαν καὶ τὸν ἐγωϊσμὸν, τὰ ὁποῖα ἡμεῖς εἰς τὰ βιβλία μας ὀνομάζουμε εἰλικρίνειαν φιλανθρωπίαν καὶ αὐταπάρνησιν. Μήπως ἡ Ἀγγλία δὲν ἔφερεν ἐπίτηδες ἐδῶ εἰς τὴν Αἴγυπτον χιλιάδας Ἄγγλων, διὰ τοὺς ὁποίους

προθυμότατα καὶ εὐγνωμόνως ὑποβάλλεται ὁ τόπος εἰς τόσα ἑκατομμύρια λιρῶν ἔξοδα κατ' ἔτος, διὰ νὰ διευθύνουν ὅλα τὰ μηχανικὰ ἔργα καὶ τὰ τελωνεῖα καὶ τὰς δημαρχίας καὶ τὰ ταχυδρομικὰ γραφεῖα καὶ κάθε ἄλλην δημοσίαν ὑπηρεσίαν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἐξασκήσουν τοὺς Αἰγυπτίους εἰς τὴν φιλεργίαν καὶ νὰναπτύξουν τὸ πνεῦμά των; Οἱ φελλάχοι, παρεξηγοῦντες τὰς εἰλικρινεῖς φροντίδας ταύτας τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἐννοοῦν νὰ μάθουν τίποτε, βεβαιώνοντες, οἱ στενοκέφαλοι, ὅτι τοὺς ἄγγλους τούτους μεταφέρει ἐδῶ ἡ Κυβέρνησίς των διὰ νὰ τοὺς καλοτρέφῃ καὶ νὰ μὴ λιμοκτονοῦν εἰς τὰς πατρίδας των, καὶ διὰ νὰ συνηθίσῃ σιγὰ σιγὰ ὁ τόπος εἰς τὴν ἀγγλικὴν κυριαρχίαν. Αὐτὸ ἠμοπρούσαμε ἡμεῖς οἱ ἄλλοι εὐρωπαῖοι, καὶ μάλιστα οἱ Ἕλληνες, νὰ τὸ διϊσχυρισθοῦμε, ἀλλ' οἱ ἰθαγενεῖς οὐδὲ νὰ τὸ φαντασθοῦν ποτὲ ἦτο ὀρθόν. Ἀλλ' ἀφ' οὗ τὸ φαντάζονται μὲ τὸ παραπάνω, δὲν πταίει βέβαια ἡ Ἀγγλία σήμερον, ἐὰν οἱ φελλάχοι ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπιμένουν τυφλοὶ εἰς τὰ πατριαρχικά των ἔθιμα, ἐννοοῦντες νὰ ἔχουν μεγαλειτέραν ἐμπιστοσύνην καὶ ἀγάπην εἰς τὰ ζῷά των, μὲ τὰ ὁποῖα καὶ σύζοῦν καὶ συγκοιμῶνται, παρὰ εἰς τοὺς κυριάρχους των Ἄγγλους, τῶν ὁποίων τὰς εἰλικρινεῖς καὶ μεγάλας προσπαθείας διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἐμπορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς πατρίδος των περιφρονοῦν καὶ ἀποτροπιάζονται θεωροῦντες αὐτοὺς — τί ἀδικία, θεέ μου!—ὡς τοὺς ἐπιτηδειοτέρους Εὐρωπαίους ὑποκριτὰς καὶ ὡς τοὺς ἱκανωτέρους νὰ πείθουν ὅλον τὸν κόσμον καὶ μάλιστα τὸν ἑαυτόν των ὅτι, ἐργαζόμενοι διὰ νὰ ὑποδουλώσουν καλύτερα τὴν Αἴγυπτον, ἐργάζονται ἀποκλειστικῶς διὰ νὰ τὴν καταστήσουν μίαν ἡμέραν ἐλευθέραν καὶ αὐτοδιοικουμένην ὅπως ἐπάνω κάτω εἰργάσθησαν μὲ τόσην ἀριστοτεχνίαν διὰ τὸ Τράνσβααλ καὶ τὴν Ὀράγγην.

Τώρα ὕστερ' ἀπ' ὅλα αὐτὰ μία ἀπορία ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς γεννᾶται: Ὁ φελλάχος αὐτὸς, ὁ ὁποῖος ἀπὸ καταβολῆς κόσμου σιχαίνεται τὴν ἐλευθερίαν ὅπως ἡμεῖς τὴν ἐννοοῦμεν, ὁ ὁποῖος εἶναι εὐτυχὴς ἔχων ἕνα φιντάνι γῆς, μίαν ἀγελάδα καὶ ὅσας νομίμους γυναῖκας θέλει ἀγοράζων μὲ δύο-τρεῖς λίρας τὴν κάθε μίαν, ὁ φελλάχος αὐτὸς, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει να γνωρίζῃ τὴν μαύρην ἱστορίαν τῆς πατρίδος του καὶ τὸν ὁρίζοντα ὅλων τῶν ἰδανικῶν του περιορίζει εἰς τὴν στενὴν ἔκτασιν τοῦ ταπεινοῦ ἀγροῦ του καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ἀθλίας καλύβης του, αὐτὸς ὁ περίεργος λοιπὸν τύπος δὲν εἶναι τάχα ὁ χαρακτηριστικώτερος, ὁ ἀληθινώτερος ἀνθρώπινος ὀργανισμός; δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἔχει ἐπιμονὴν καὶ, ἂν θέλετε, καὶ θέλησιν ἐξαιρετικὴν εἰς μίαν ζωὴν ἴσως μὲν κατὰ πολὺ ὁμοιάζουσαν πρὸς τὰ κτήνη, ἀλλὰ ζωὴν ἱκανοποιοῦσαν πληρέστατα μὲ ἐλάχιστα μέσα ὅλας του τὰς ἀνάγκας, ἐν ᾧ ἡμεῖς οἱ πολιτισμένοι, οἰστρηλατούμενοι ἀπὸ τὴν ἀπληστίαν τῶν παθῶν καὶ τῆς φιλοδοξίας μας καὶ διαστρέφοντες προμελετημένως τὸν προορισμόν μας, αἰωνίως ὡς χαμαιλέοντες ἀλλάζουμε χαρακτῆρα, ὑποκρινόμενοι δολιεύοντες οἱ μὲν τοὺς δὲ, διαπράττοντες πᾶσαν ἀτιμίαν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ ἱκανοποιήσουμε τὸν ἀνικανοποίητον πάντοτε ἐγωϊσμόν μας; Πόσα μεγαλεῖα τι ράννων ἐπέρασαν καὶ περνοῦν ἀπαρατήρητα πρὸ τῶν ἀταράχων ὀφθαλμῶν τῶν φελλάχων τῆς Αἰγύπτου! Καὶ πόση δόσις ἐνστίκτου φιλοσοφικῆς ἀδιαφορίας θὰ εἶναι ἀνακατωμένη εἰς τὸ αἷμα τῶν ἀνθρώπων τούτων, οἱ ὁποῖοι βλέπουν τὰς οὐρανομήκεις πυραμίδας των καὶ ἀδιαφοροῦν διὰ τὴν περασμένην μωροδοξίαν τῶν Φαραώ των, ἀντικρύζουν τοὺς πελωρίους ναοὺς τῶν ἀρχαίων θεῶν των καὶ ἀποστρέφουν τὸ πρόσωπον, διέρχονται ἄνωθεν τῶν ἀτελευτήτων ὑπογείων τάφων τῶν βασιλέων των καὶ σπεύδουν τὸ βῆμα διὰ νὰπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὰ τερατώδη αὐτὰ τῆς ὑστεροφημίας μνημεῖα, καὶ ἀντικρύζουν τὰς μυστηριώδεις καὶ σιωπηλὰς Σφίγγας των καγχάζοντες παιδικώτατα διὰ τοὺς μόχθους τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ὅπως ἀπεικονίζῃ καὶ ζῶα μὲ ἀνύπαρκτην καὶ ἀλλόκοτην μορφὴν ὡς νὰ μὴν ἀρκοῦσαν αἱ τόσαι χιλιάδες ποικιλίαι τοῦ ζωϊκοῦ βασιλείου! Λαὸς λοιπὸν ὅπως οἱ φελλάχοι αἰωνίως ὁ ἴδιος καὶ ἀπαράλλακτος, ζῶν κατὰ φύσιν ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου, νομίζω ὅτι δὲν ἀποτελεῖ αὐτὸς ἐξαίρεσιν εἰς τὴν γῆν, ἀλλ' ἡμεῖς οἱ πολιτισμένοι, οἱ ὁποῖοι, χωρὶς νὰ φροντίσουμε νὰ μορφώσουμε τὸν ἠθικόν μας χαρακτῆρα πρῶτα, διεστρέψαμε τὸν προορισμόν μας φροντίζοντες νὰ τελειοποιοῦμε μόνον τὸ πνεῦμά μας διὰ νὰ ἐφευρίσκουμε μέσα ἀντιφυσικὰ καὶ ἀπάνθρωπα ὅπως ἐκμεταλλευώμεθα ἐκείνους κυρίως, οἱ ὁποῖοι, ὅπως οἱ φελλάχοι, ζοῦν ἀνέκαθεν κατὰ φύσιν λόγῳ κυρίως τοῦ περιβάλλοντος, τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τοῦ τόπου των καὶ τοῦ εἴδους τῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἐθίμων των. Λαὸς δὲ, ὁ ὁποῖος ἐζήλωσε καὶ ζηλοῖ νὰ διάγῃ σύμφωνα μὲ τὸ ἀρχαῖον ρητὸν «κατὰ φύσιν ζῆν, τοὐτέστι κατ' ἄνθρωπον ζῆν», δὲν εἶναι αὐτὸς, ὁ ὁποῖος ἀποδεικνύει τὴν πατρίδα του, τὴν Αἴγυπτον, ὡς τόπον τῶν θαυμάτων, ἀλλ' ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι θαυμάζουμε καὶ ἀποροῦμε διατὶ οἱ φελλάχοι δὲν εἶναι ἐπιδεκτικοὶ νὰ μορφωθοῦν κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν ἐφευρίσκοντες ἐν ἴσῃ μοίρᾳ μὲ ἡμᾶς δυναμίτιδας καὶ μελανίτιδας καὶ σφαίρας ντοὺμ-ντοὺμ διὰ νὰ συντελοῦν καὶ αὐτοὶ ὅσον ἠμποροῦν ἀριστουργηματικώτερα εἰς τὸ ἀλληλοφάγωμα τῆς ἐξευγενισμένης ἀνθρωπότητος, τὸ ὁποῖον, ὑπερήφανοι ἡμεῖς οἱ Εὐρωπαῖοι, ὀνομάζουμε πρόοδον καὶ πολιτισμόν.

ΙΩ. Α. ΓΚΙΚΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ — ΤΕΧΝΑΙ — ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Dr GUSTAVE LE BON.— Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ. — Ἡ «Ἐξέλιξις τῶν δυνάμεων» τοῦ Gustave Le Bon, ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς «Ἐξελίξεως τῆς ὕλης» τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως. Τὰς νέας θεωρίας τὰς ὁποίας μᾶς ἐκθέτει ὁ Dr Le Bon, κατόπιν μεγάλων ἀγώνων καὶ ἐν μέρει μόνον κατώρθωσε νὰ κάμῃ ἀποδεκτὰς εἰς τοὺς κύκλους τῶν σοφῶν. Ὁ συγγραφεὺς ἔσχε τὸ θάρρος νὰ προσβάλῃ τὰ μεγάλα δόγματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ἐδοκίμασε νὰ κλονίσῃ αὐτὰς τὰς βάσεις τοῦ οἰκοδομήματος τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν: «Ὅταν κανεὶς φιλόσοφος ἀσχολούμενος εἰς ζητήματα μὲ ὅρια ὀλίγον ἀόριστα, μὲ συμπεράσματα ὀλίγον ἀβέβαια, ὅπως εἶναι ἡ ψυχολογία, ἡ πολιτικὴ ἡ ἱστορία, διεξήρχετο πρὸ ὀλίγων μόλις ἐτῶν κανὲν σύγγραμμα φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἐξεπλήσσετο διὰ τὴν σαφήνειαν τῶν ὁρισμῶν, τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀποδείξεων καὶ τῶν πειραμάτων. Τὸ πᾶν συνείχετο, τὸ πᾶν ἐξηγεῖτο μετ' ἀκριβείας· τὸ πολυπλοκώτερον φαινόμενον εἶχε πάντοτε τὴν ἑρμηνείαν του.

Ἐὰν ὁ αὐτὸς φιλόσοφος εἶχε τὴν περιέργειαν νὰ ἀναζητήσῃ τὰς γενικὰς ἀρχὰς αὐτῶν τῶν τόσων ἀκριβῶν ἐπιστημῶν, ἐθαύμαζε τὴν θαυμασίαν ἁπλότητα καὶ τὴν ἐπιβάλλουσαν αὐτῶν μεγαλοπρέπειαν. Βάσις τῆς Χημείας, τὸ ἄφθαρτον ἄτομον, βάσις τῆς Φυσικῆς ἡ ἄφθαρτος ἐνέργεια. Σοφαὶ ἐξισώσεις, ἀπότοκοι τοῦ πειράματος καὶ τῆς καθαρᾶς λογικῆς περιελάμβανον εἰς τύπους ἀναλλοιώτους τὰ τέσσαρα αὐτὰ θεμέλια στοιχεῖα τῶν ἀντικειμένων: τὸν χρόνον, τὸν χῶρον, τὴν ὕλην, καὶ τὴν δύναμιν. Ὅλα τὰ σώματα τοῦ σύμπαντος ἀπὸ τοῦ γιγαντιαίου ἄστρου τοῦ ἐκτυλίσσοντος εἰς τὸ ἄπειρον τοὺς αἰωνίους ἑλιγμούς του, μέχρι τοῦ μικροτάτου μορίου κόνεως τὸ ὁποῖον ὁ ἄνεμος κατὰ τὸ φαινόμενον κινεῖ τυχαίως, διήποντο ὑπὸ νόμων.

Καὶ ἤμεθα ὑπερήφανοι διὰ τοιαύτην ἐπιστήμην, προϊὸν μακραιώνων προσπαθειῶν. Χάρις εἰς αὐτὴν, τὸ ἐνιαῖον καὶ ἡ ἁπλότης ἐβασίλευον παντοῦ. Μερικοὶ μάλιστα ἐξ ἔρωτος πρὸς τοὺς τύπους, ἐνόμιζον ὅτι ἠδύναντο νὰ ἁπλοποιήσουν ἀκόμη λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει μόνον τὰς μαθηματικὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν φαινομένων. Ταῦτα ἐθεώρουν ὡς ἐκδηλώσεις μιᾶς μεγάλης μονάδος τῆς ἐνεργείας· μερικαὶ διαφορικαὶ ἐξισώσεις ἐπήρκουν πρὸς ἑρμηνείαν ὅλων τῶν γεγονότων τὰ ὁποῖα ἡ παρατήρησις δύναται νὰ γνωρίσῃ.

Πρὸ τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτῶν ἀποτελεσμάτων, ὁ φιλόσοφος ὑπεκλίνετο, ἀναγνωρίζων ὅτι ἐὰν ἡ βεβαιότης δὲν ὑπάρχῃ εἰς τὸ περιβάλλον μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ζῇ, ἠδύνατο κανεὶς τοὐλάχιστον νὰ τὸ εὕρῃ εἰς τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸν πεδίον».

Τοιαύτη εἶναι ἡ ἀρχὴ τοῦ πρώτου κεφαλαίου τῆς «ἐξελίξεως τῶν δυνάμεων», φέροντος τὸν τίτλον «Ἡ σημερινὴ ἐπιστημονικὴ ἀναρχία». Αἰφνιδίως πράγματι, τὸ οἰκοδόμα, τοῦ ὁποίου τὰς ρωγμὰς, μόνον περιωρισμένος ἀριθμὸς ἀνωτέρας πνευματικῆς μορφώσεως ἀνθρώπων ἦτο εἰς θέσιν νὰ διακρίνῃ, ἐκλονίσθη βιαίως. Μόλις αἱ ἀμφιβολίαι ἤρχισαν νὰ ἀναφαίνωνται, καὶ αἱ ἀντιφάσεις καὶ αἱ ἀπιθανότητες κατεδείχθησαν ὀφθαλμοφανῶς. Ὁποία ἀπογοήτευσις διὰ τοὺς πιστούς! Χάρις εἰς τὸν Le Bon κυρίως τὰ ἐρείπια ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπισωρεύωνται, εὑρισκόμεθα εἰς ἐποχὴν καταστροφῆς, εἰς πλήρη ἀναρχίαν. Οὐδὲ κἂν δὲ σκέψις ἀκόμη δι' ἀνέγερσιν οἰκοδομημάτων.

Τὰ δύο σεβαστότερα δόγματα τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης ἦσαν τὸ ἄφθαρτον τῆς ὕλης καὶ τὸ ἄφθαρτον τῆς ἐνεργείας. Τώρα ἐξετάζομεν τὰ πράγματα διαφορετικά: Ἡ ὕλη ἄλλοτε θεωρουμένη ἄφθαρτος, ἐκλείπει βραδέως διὰ τῆς διηνεκοῦς ἀποσυνθέσεως τῶν ἀπαρτιζόντων αὐτὴν ἀτόμων. Τὰ προϊόντα τῆς καταστροφῆς ταύτης ἀφοῦ διέλθουν σειρὰν ὅλην διαμέσων σταδίων ὑποτίθεται ὅτι ἀναλύονται τελικῶς εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν λεπτεπίλεπτον ἐκείνην οὐσίαν ἡ ὁποία πληροῖ, τὸν κοσμικὸν χῶρον καὶ εἰσδύει εἰς ὅλα τὰ σώματα, τὸν α ἰ θ έ ρ α. Οὕτω πως καταστρεφομένη ἡ ὕλη πρέπει νὰ ἀποδίδῃ κολοσιαίαν ποσότητα ἐνεργείας, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἐνδοατομικῆς ἐνεργείας τῆς κατὰ τὴν ἀποσύνθεσιν τῆς ὕλης ἐκλυομένης, πρέπει νὰ προκύπτουν αἱ πλεῖσται δυνάμεις τοῦ σύμπαντος, ἡ ἡλιακὴ θερμότης καὶ ὁ ἠλεκτρισμὸς μεταξὺ ἄλλων· Οὕτω ὁ Le Bon ἄγεται νὰ παραδεχθῇ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὕλην ὡς δύο διαφόρους μορφὰς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος: Ἡ ὕλη θὰ ἦναι ἡ σταθερὰ μορφὴ τῆς ἐνδοατομικῆς ἐνεργείας, ἡ θερμότης, ὁ ἠλεκτρισμὸς, τὸ φῶς. . . . . αἱ ἀσταθεῖς αὐτῆς μορφαί.

Ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τῶν ὄντων ἀποτελοῦν μέρος τῶν μεγάλων μυστηρίων τοῦ σύμπαντος, διὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν ὁποίων αἱ θρησκεῖαι, αἱ φιλοσοφίαι καὶ ἡ ἐπιστήμη κατεδαπάνησαν μεγάλας προσπαθείας καὶ πλείστας θεωρίας. Τὰ μυστήρια ταῦτα φαίνονται ἀδιερεύνητα καὶ πολλοὶ φιλόσοφοι τὰ ἀφίνουν ἄθικτα.

Ἀλλ' ἰδοὺ ὅτι αἱ ἰδέαι τοῦ Le Bon ἐπιχέουσι ζωηρὸν φῶς εἰς τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχῆς τῆς ὕλης. Τὸ πᾶν κατ' αὐτὸν ἐκπηγάζει ἐκ τοῦ αἰθέρος εἰς τὸν ὁποῖον ἀκολούθως ἐπιστρέφει. Ἡ ἄϋλος αὐτὴ οὐσία, ὁ αἰθὴρ, δύναται νὰ μετστραπῇ εἰς σώματα βαρέα καὶ συμπαγῆ, ἐπὶ παραδείγματι εἰς βράχον, εἰς ὄγκον μετάλλινον. Τὸ τοιοῦτον ἠμπορεῖ νὰ φανῇ ἀπίθανον· ἐν τούτοις ἰδοὺ παράδειγμα λίαν ἐνδιαφέρον ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην. Εἰς τὰ ὑδρο-ἠλεκτρικὰ ἐργοστάσια παρετήρησαν, ὅτι στήλη ὑγροῦ, διαμέτρου 2 ἑκ. μ., πίπτουσα διὰ μέσου σωλῆνος ὕψους 500 μέτρων «δὲν ἠμπορεῖ νὰ τμηθῇ ὑπὸ σπάθης βαλλομένης μεθ' ὁρμῆς». Ἡ ἀντίστασις λοιπὸν τοῦ ὕδατος ἰσοῦται μὲ τὴν ἀντίστασιν τοίχου. Ὁ Bernard Brunhes φρονεῖ μάλιστα, ὅτι ἐὰν ἡ ταχύτης τῆς ὑγρᾶς στήλης ἦτο ἀρκούντως μεγάλη, σφαῖρα τηλεβόλου δὲν θὰ τὴν διεπέρα. «Ὑδάτινον πέταλον πάχους ὀλίγων ἑκατοστῶν

τοῦ μέτρου, κινούμενον μετὰ ταχύτητος ἀρκούντως μεγάλης, θὰ ἦτο ἀδιαπέραστον ὑπὸ ὀβίδος, ὅπως ὁ χαλύβδινος θώραξ θωρηκτοῦ». Ὁμοίως, ἡ ὕλη, ἡ ὁποία κατ' ἐπίφασιν μᾶς παρέχει τὴν εἰκόνα τῆς εὐσταθείας καὶ τῆς ἠρεμίας, δὲν θὰ ὑφίστατο εἰμὴ χάρις εἰς τὴν ταχύτητα τῶν περιστροφικῶν κινήσεων τῶν μορίων της. «Ἡ ὕλη, εἶναι ταχύτης, καὶ ἐπειδὴ ὕλη ἐν κινήσει εἶναι ὡσαύτως ἐνέργεια, ἐπιτρέπεται νὰ θεωρήσωμεν τὴν ὕλην ὡς ἰδιαιτέραν μορφὴν ἐνεργείας».

Εἰς τὰ κεφάλαια III καὶ IV, ὁ Gustave Le Bon μᾶς δίδει μίαν ἐκπληκτικὴν εἰκόνα τῆς κοσμικῆς ἐξελίξεως καὶ τῆς ἐξελίξεως τῆς ὕλης. Μετὰ τὴν «χαοτικὴν φάσιν» καθ' ἣν ἐσχηματίσθησαν εἰς τὸν αἰθέρα νέφη καὶ αἱ πρῶται δῖναι, αὗται ἐπετάχυνον τὰς κινήσεις των, καὶ εἰς νεφέλωμα ἀορίστως ἀφωρισμένον τὰ ἄτομα ἐσχηματίσθησαν βαθμιαίως, κορεννυόμενα προϊόντως ἐνεργείας. Τότε ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νεφελώματος ἐσχηματίσθη εἷς ἥλιος, εἷς ἀστήρ. Συμπυκνούμενα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ ἄτομα, ἀπέκτησαν ἐπὶ τέλους παμμεγίστην διὰ τὴν χωρητικότητα αὐτῶν ἐνδοατομικὴν ἐνέργειαν. Τὸ ὑπερβάλλον ἤρχισε νὰ ἀκτινοβολῇ εἰς τὸ διάστημα ὑπὸ μορφὴν θερμότητος, φωτὸς ἢ διαφόρων ἠλεκτρικῶν δυνάμεων. Ἡ θερμοκρασία τοῦ ἀστέρος ἀπέβη ὑπέρμετρος, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον κατῆλθε ἐνῷ τὰ στοιχεῖα τῶν ἀτόμων ἐσχηματίσαν νέας ἰσορροπίας, καὶ ἔδωκαν γένεσιν εἰς τὰ διάφορα ἁπλᾶ σώματα τὰ ὁποῖα διακρίνονται ἀπ' ἀλλήλων. Οἱ πλανῆται ἀπεσπάσθησαν ὑπὸ τῆς κεντρόφυγος δυνάμεως, ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἡλίου, πέριξ τοῦ ὁποίου περιστρέφονται. Ἡ ταπείνωσις τῆς θερμοκρασίας ἐπ' αὐτῶν εἶναι λίαν ἐκσεσημασμένη, καὶ ἡ ὕλη ἐπέτυχε τὴν φάσιν τῆς σταθερᾶς αὐτῆς ἰσορροπίας. Ἐν τούτοις τὰ ἄτομα δὲν ἔπαυσαν νὰ ἀκτινοβολῶσιν ὀλίγον. Μερικά, ὅπως τὰ τῶν ῥαδιενεργῶν σωμάτων, ἀρχίζουν μάλιστα καὶ νὰ ἀποσυντίθενται. Εἶνσι τὰ πρῶτα δείγματα τοῦ γήρατος τῆς ὕλης. . . . τῆς ὁποίας τὰ στοιχεῖα ἐπὶ τέλους θὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὸν αἰθέρα.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ βιβλίου τοῦ Dr Le Bon, φέρον τὸν τίτλον «Τὰ Προβλήματα τῆς Φυσικῆς» εἶναι προπάντων πειραματικόν. Εἰς αὐτὸ ἐκτίθεται μέγας ἀριθμὸς πειραμάτων τοῦ συγγραφέως. Ταῦτα εὐφυέστατα, διανοίγουν νέους ὁρίζοντας καὶ ἀνατρέπουν τὰς ἐπὶ τοῦ παρόντος παραδεδεγμένας ὑπὸ τῶν φυσικῶν ἰδέας. Πολλὰ δεικνύουν ὅτι ὁ ἠλεκτρισμὸς εἶναι ταὐτοχρόνως ἓν ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς διασπάσεως τῆς ὕλης καὶ εἷς ἀπὸ τοὺς παράγοντας τοὺς πλέον ἐνεργοὺς αὐτῆς ταύτης τῆς διασπάσεως.

«Ὅταν τρίβωμεν σῶμά τι, ὅταν τὸ θέτωμεν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἠλεκτρικῆς πηγῆς, ὅταν τὸ ὑποβάλλωμεν εἰς μίαν οἱανδήποτε δόνησιν τοῦ αἰθέρος, οἷον φωτεινὴν ἀκτῖνα, πᾶν ἄλλο κάμνομεν ἢ μετατροπὴν τῆς κινήσεως εἰς οἱανδήποτε ἐνέργειαν ἢ ἠλεκτρισμὸν ὅπως τὰ βιβλία διδάσκουν. Δὲν πραγματοποιοῦμεν τότε μεταμόρφωσιν ἀλλ' ἔκλυσιν δυνάμεων. Ἁπλῶς τὴν ὕλην, διασπῶμεν δρῶντες ἐπ' αὐτῆς διὰ καταλλήλων ἀντιδραστηρίων. Ὁ ἠλεκτρισμὸς εἶναι μία ἐκδήλωσις τῆς διασπάσεως ταύτης.

Πολὺ ἐδιαφέροντα εἶναι ἐπίσης τὰ κεφάλαια τὰ σχετικὰ μὲ τὴν μεταμόρφωσιν τῆς ὕλης εἰς φῶς, μὲ τὴν διάσπασιν τῆς ὕλης ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ φωτὸς μὲ τὸν φωσφορισμόν.

Παντοῦ ἀνευρίσκει κανεὶς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἐνδοατομικῆς ἐνεργείας, παντοῦ αἱ τόσον γόνιμοι ἰδέαι τοῦ Dr Le Bon, εὑρίσκουν τὴν ἐφαρμογήν των.

G. BOHN

ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗΝ, « ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΕΙΚΟΣΤΟΥ ΑΙΩΝΟΣ » εἶνε τὸ θέμα τοῦ βιβλίου τὸ ὁποῖον δημοσιεύει ὁ κ. Félix Le Deutec, «Εἰς τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα, μᾶς λέγει ὁ συγγραφεὺς, ἀναμένομεν τὸ πᾶν ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην· τὴν ἐρωτῶμεν μάλιστα νὰ μάθῃ τὸ τί εἴμεθα, τὸ τί εἶνε ἡ ζωή. Ἀλλ' ἡ ἐπιστήμη, ἡ θυγάτηρ τοῦ ἀνθρώπου, ἀπεμακρύνθη τόσον τὸν γεννήτορα αὐτῆς, ἔγεινε τόσον ἀνεξάρτητος, ὥστε νὰ εἶνε ἱκανὴ νὰ μελετήσῃ ἐκεῖνον, ὁποῖος τὴν ἐδημιούργησε; » Μάλιστα, ἀπαντᾷ : «ἡ ἐπιστήμη δικαιοῦται νὰ μελετήσῃ τὸν ἄνθρωπον, διότι, ἂν καὶ ἐγεννήθη ἀπ' αὐτόν, ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης καταγωγῆς της διετήρησε μόνον τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν». Καὶ πρῶτον ὁ συγγραφεὺς καθορίζει τὸ ἀπρόσωπον τῆς ἐπιστήμης, μελετᾷ τὴν ἔννοιαν τῶν φυσικῶν φαινομένων, τὴν ἰσορροπίαν, τοὺς νόμους καὶ τὰ μέτρα, ἐπιβεβαιώνει ὅτι τὸ πᾶν δύναται νὰ μετρηθῇ, ἢ ὅτι τοὐλάχιστον ὑπάρχει εἰς ὅλα τὰ φαινόμενα ἄποψις, ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶνε προσιτὰ εἰς τὴν μέτρησιν, καταλήγει δὲ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι : «ὁλόκληρη ἡ φιλοσοφία δύναται νὰ ἀναμορφωθῇ λαμβανομένου ὡς ἀφετηρίας τοῦ μετρητοῦ τῶν ποσοτήτων», καὶ μᾶς δίδει εἰς μίαν γλῶσσαν μεγάλου ὕψους καὶ καταπλησσούσης ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας τὰς «μεγάλας γραμμὰς μιᾶς ἀντικειμενικῆς βιολογίας».

Τὸ ἀπέραντον αὐτὸ θέμα, τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσει εὐρύτατα, εἶνε γραμμένον διὰ νὰ διδάξῃ, διὰ νὰ θέλξῃ καὶ νὰ συνταράξῃ τοὺς ἀναγνώστας τοὺς ὀλίγον ἀποθαρρυμένους ἀπὸ τὴν φράσιν : «ὁ ἄνθρωπος εἶνε ἕνας προσωρινὸς στρόβιλος». Ἡ ἀπόλυτος ἐλευθερία εἶνε αὐταπάτη. Ἡ κατάστασις τοῦ κόσμου, μετὰ τὸν ἐξαφανισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, θὰ εἶνε μία κατάστασις ἰσορροπίας εἰς τὴν ὁποίαν, ὀλίγον κατ' ὀλίγον, θὰ ἐξαφανισθῇ τὸ ἐφήμερον ἴχνος τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας ὑπὸ τὰς διαφόρους αὐτῆς ἐκφάνσεις. Ὥστε ἡ ἀνθρωπίνη δρᾶσις εἶνε ματαία !

Ο RUDUARD KIPLING ΚΑΙ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟΝ NOBEL. — Ἀπενεμήθησαν ἤδη ὑπὸ τῶν Σουηδικῶν Ἀκαδημιῶν τῆς Στοκχόλμης τὰ πέντε μεγάλα βραβεῖα τοῦ Nobel K. Κατὰ τὴν ἐφετεινὴν ἀπονομὴν τὸ βραβεῖον τῆς Ἰατρικῆς ἀπενεμήθη εἰς τὸν Γάλλον Charles Laveran καθηγητὴν, τὸ τῆς Εἰρήνης εἰς τὸν Γάλλον Louis Renault καθηγητὴν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἰταλοῦ Ernesto-Theodoro Moneta συγγραφέως ἔργων περὶ εἰρήνης, τὸ τῆς Φυσικῆς εἰς τὸν Ἀμερικανὸν Aldert-Abraham Michelson καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Σικάγου, τὸ τῆς Χημείας εἰς τὸν Γερμανὸν Hans Buchner, τὸ τῆς Φιλολογίας τέλος ἔλαβεν ὁ Ἄγγλος συγγραφεὺς καὶ ποιητὴς Ruduard Kipling. Περὶ τούτου, γράφομεν ἐκτενέστερον ἐπειδὴ ἰδιαιτέρως μᾶς ἐνδιαφέρει.

Οὐδέποτε σχεδὸν ἀπενεμήθη τιμὴ τόσον δικαίως καὶ τόσον ἐπαξίως ὅσον εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Ὁ μέγας Ἄγγλος ποιητὴς καὶ μυθιστοριογράφος εἶνε ἀναμφιλέκτως ἡ μεγαλυτέρα μεγαλοφυΐα τοῦ ἔθνους του. Ὁ Kipling ἐγεννήθη εἰς τὰς Ἰνδίας ἀπὸ γονεῖς Ἄγγλους. Μέσα εἰς τὰς φλέβας του ὅμως ὑπάρχουσι καὶ μερικαὶ σταγόνες Ἰνδικοῦ αἵματος. Ὑπὸ τὸν συνεφώδη οὐρανὸν τοῦ Λονδίνου εὑρισκόμενος, πολλάκις ἐνοσταλγησε τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς του καὶ τὴν νοσταλγίαν του ταύτην τὴν βλέπομεν μέσα εἰς τὰς εἰς τὰς ἁπλὰς καὶ τελείας φράσεις τῶν διηγημάτων του.

Ὁ Kipling, ὁ μυθιστοριογράφος αὐτὸς τῶν ἰνδικῶν δσσῶν (jungle) διέρχεται τοὺς ἓξ μῆνας τοῦ ἔτους εἰς μίαν γωνίαν τῆς Νοτίας Ἀφρικῆς, εἰς τὸ Καπτάουν, τοὺς δὲ ὑπολοίπους ἕξ, ταξειδεύει ἀπὸ τὰς Ἰνδίας εἰς τὸ Λονδῖνον, Νέαν Ὑόρκην . . . . Ἀλλ' ὁ περιηγητὴς αὐτὸς, ὅστις εἶνε κατὰ βάθος Ἀγγλοσάξων, ὅστις εἶνε πολίτης ἄγγλος, πατριώτης ἄγγλος, ἔχει ὅλας τὰς φυσικὰς ἀρετὰς ποῦ ἔχουν οἱ συμπατριῶταί του. Λατρεύει τὴν οἰκογένειάν του καὶ πρὸ πάντων τὰ παιδιά του· καὶ μήπως δὲν ἔχει γράψῃ γι' αὐτὰ ἕνα ὁλόκληρον βιβλίον ἀπὸ ἐξόχους μύθους;

Ὁ Kipling εἶνε σαράντα δύο ἐτῶν· εἶνε ὠχρὸς καὶ μᾶλλον ἰσχνός· τὰ χείλη του διαρκῶς ὑπανοίγει ὑπολοιπον σιγαρέττου. Ὅταν ὅμως ὁμιλεῖ, μὲ φωνὴν, πότε βραχεῖαν καὶ δύσηχον καὶ πότε βραδεῖαν καὶ ἁρμονικὴν δίδει κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἐκείνων ποῦ τὸν πλησιάζουν τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς πνεύματος, δυνατοῦ καὶ μεγάλου, τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς μεγαλοφυΐας, ποῦ δὲν τὴν προδίδει διόλου τὸ παράστημά του.

Ἀγαπᾷ νὰ διηγῆται μέσα εἰς τὴν ἠρεμίαν τῆς οἰκογενείας του, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ τεΐου, ἐκεῖνα ποῦ γίνονται «ἐκεῖ κάτω» ἐκεῖ κάτω εἰς τὴν χώραν τῶν Φακιρῶν, εἰς τὴν Ἰνδίαν τὴν μαγεμμένην καὶ τὴν μεγαλοπρεπῆ.

Οἱ ταπεινοὶ, οἱ μετριόφρονες, οἱ ἐργάται καὶ ὅλοι ἐκεῖνοι ποῦ κοπιάζουν καὶ πονοῦν τὸν ἑλκύουν. Τοιαύτη εἶνε ἡ φύσις του.

. . . . . .

Τὸ ἔργον τοῦ Kipling ἔδοσε νέον σφρῖγος καὶ νέαν ζωὴν εἰς τὴν ἀγγλικὴν φιλολογίαν. Ἀπευθυνόμενος πρὸς ἕνα κοινὸν, τὸ ὁποῖον εἶχε πεισθῇ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς μεταναστεύσεως εἰς τὰς ἀποικίας, καὶ ὑμνῶν ὑπερόχως τὴν γραφικὴν τῶν τροπικῶν ζωὴν, καὶ τὴν μαγικὴν ὡραιότητα τῶν τοπείων τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς, δὲν ἦτο δυνατὸν παρὰ νὰ κερδίσῃ ἀμέσως τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν. Ὅτε κατὰ τὸν Βοερικὸν πόλεμον, μετὰ τὰς πρώτας ἀποτυχίας, τὸ θάρρος ἐγκατέλιπε τοὺς Ἄγγλους, ὁ Kipling ἦτον ἐκεῖνος ποῦ τοὺς ἐνεθάρρυνε μὲ τὴν θαυμασίαν ᾠδήν του «The Highlanders» (οἱ ὀρεσίβιοι) ἥτις ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Times», ἦτον ἐκεῖνος ποῦ τοὺς προέτρεψε εἰς τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ὀλεθρίου ἐκείνου πολέμου.

Καὶ ὅμως παρὰ τὸν ἀπολυταρχισμόν του καὶ τὰς φιλοπολέμους του ἀρχάς, τοῦ δίδεται σήμερον, συναινούσης καὶ τῆς ἐπὶ τῆς Εἰρήνης ἐπιτροπῆς, τὸ διὰ τὴν φιλολογίαν Βραβεῖον τοῦ Nobel τὸ ὁποῖον καὶ τοῦ ἤξιζε.

ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ.—Εἶνε ἀρκετὸς καιρὸς τώρα, ποῦ ὁ «Messager d'Athènes» ἐζήτησε καὶ ἐδημοσίευσε γνώμας περὶ τοῦ Γλωσσικοῦ μας ζητήματος διαφόρων ἐπισήμων ἀνδρῶν—κατὰ πόσον ὅμως ἱκανῶν νὰ ἐκφέρωσι γνώμην περὶ ζητήματος ὅπως τὸ Γλωσσικὸν, ἀδιάφορον.

Ὅλοι αὐτοὶ, σὰν ἐπίσημοι ἐσυμφώνησαν καὶ εἶπαν ὅτι ἡ μόνη ἐπίσημος Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶνε ἡ καθαρεύουσα.

Ἕνας ἔξοχος χειροῦργος, ὁ κ. Γεράσιμος Φωκᾶς, καθηγητὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, ἀπρόσκλητος—ὅπως ὁ ἴδιος τὸ λέγει—ἔστειλε καὶ αὐτὸς τὴν γνώμην του περὶ τοῦ Γλωσσικοῦ ζητήματος εἰς τὸν «Messager d'Athènes» ἡ ὁποία καὶ ἐδημοσιεύθη. Ὁ κ. Φωκᾶς ἐκηρύχθη μᾶλλον ὑπὲρ τοῦ κ. Ψυχάρη, καὶ ὡς ἦτο ἑπόμενον, τὸ τοιοῦτον προεκάλεσεν ἀρκετὸν φιλολογικὸν θόρυβον. Πολλοὶ Ἑλληνισταὶ μὴ εὑρόντες ἄλλο ἐπιχείρημα διὰ νὰ πολεμήσουν τὸν κ. Φωκᾶ εἶπαν ὅτι εἶνε ἀναρμόδιος, αὐτὸς καθηγητὴς τῆς χειρουργικῆς, νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ τοῦ Γλωσσικοῦ ζητήματος—ὡσὰν νὰ ἦσαν τάχα ἁρμόδιοι, μερικοὶ ἀπὸ ἐκείνους τῶν ὁποίων τὴν γνώμην ἐζήτησεν ὁ «Messager d'Athènes».

Τελευταῖος ὅμως ἀπ' ὅλους ἔρχεται ὁ κ. Χατζιδάκις, ὁ σοφὸς καθηγητὴς τῆς Γλωσσολογίας τοῦ Πανεπιστημίου μας, ὁ σθεναρὸς αὐτὸς ὑπέρμαχος τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης καὶ ἀποδεικνύει δι' ὡραίου ἄρθρου του δημοσιευθέντος εἰς τὰς «Ἀθήνας» «ὅτι δὲν εἶνε εὔκολον πρᾶγμα, ὅπως φαίνεται εἷς τινας, ν' ἀποφαίνωνται προσηκόντως περὶ τοῦ ὡς ἐκ τῆς ἱστορίας ἡμῶν λίαν πολυπλόκου ζητήματος τοῦ γραπτοῦ ἡμῶν λόγου».

Δὲν πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν ἐδῶ ἂν ἔχῃ δίκαιον ὁ κ. Ψυχάρης ἢ ὁ κ. Μιστριώτης, ἂν εἶνε ἁρμόδιος νὰ ἐκφέρῃ γνώμην περὶ τοῦ Γλωσσικοῦ ζητήματος ὁ κ. Φωκᾶς ἢ ὁ δεῖνα ἢ ὁ τάδε.—Ὄχι.

Τὸ μεγάλο μας ζήτημα, τὸ Γλωσσικὸν, μόνον ὁ χρόνος θὰ τὸ λύσῃ. Ἔπειτα ἀπὸ χρόνια καὶ ἔπειτα ἀπὸ συστηματικὴν θετικὴν ἐργασίαν θὰ λυθῇ τὸ ζήτημ' αὐτό. Κάθε συζήτησις ποῦ γίνεται περὶ αὐτοῦ τώρα εἶνε ματαιοπονία. Παρόμοια ζητήματα, τὸ λέγομεν καὶ πάλιν, δὲν λύονται οὔτε μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἑνὸς οὔτε μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἄλλου.

ΑΠΟ ΤΑ «ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ» ΤΟΥ Ε. ΡΕΝΑΝ. — Ἀπὸ τὸν ἐκδοθέντα τελευταίως δεύτερον τόμον τῶν «Τετραδίων τῆς Νεότητος» τοῦ ὑπερόχου καὶ τοῦ μεγαλυτέρου ἴσως φιλοσόφου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τοῦ Ἐρνέστου Ρενὰν, μεταφράζομεν ὀλίγας γραμμάς.

Σκέψεις

Τίποτε δὲν μᾶς δεικνύει καλύτερον πόσον ἡ δυναμις τῆς σκέψεως ἐπιδρᾷ καὶ ἐπὶ τῶν μικροτέρων

λεπτομερειῶν τοῦ ὕφους, ὅσον ἡ ψυχρότης τῶν περισσοτέρων μεταφράσεων καὶ τὸ ἐλεεινὸν ὕφος ποῦ τὰς διακρίνει. Γιατὶ ἡ μετάφρασις ἑνὸς θαυμασίου τεμαχίου γεμάτου ἀπὸ ζωὴν καὶ ἀλήθειαν εἶναι ψυχρὰ καὶ ἀσθενής; Διότι ὅταν τὸ ἔγραφεν ὁ συγγραφεὺς ἦτο τελείως βυθισμένος μέσα εἰς τὴν σκέψιν, ἡ ὁποία τὸ διέπει καὶ τὸ ὕφος του ἦτο ὡραῖον χωρὶς νὰ τὸ ἐκζητήσῃ. Ὁ μεταφραστὴς ὅμως, ὅταν τὸ μετέφραζεν, ἦτο σχεδὸν ἀναίσθητος, δὲν ἦτο ὑπὸ τὸ κράτος τῆς σκέψεως αὐτῆς, ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν μιᾶς ἐξωτερικῆς δυνάμεως, μιᾶς λέξεως ἡ ὁποία καὶ τὸν ὡδήγει. Ὁ μεταφραστὴς σταθμίζει ἁπλῶς τὴν φράσιν καὶ προσπαθεῖ νὰ τὴν μεταγλωττίσῃ δουλικῶς καὶ ἐκεῖνο ποῦ γράφει δὲν εἶναι προϊὸν ἰδικῆς του σκέψεως, ἀλλὰ ξένης. Καὶ ἰδοὺ διὰ ποίαν αἰτίαν ἡ μετάφρασις εἶναι ψυχρὰ καὶ ἀσθενής.

* * *

Πολλάκις ὁ κανὼν τῶν καλλιτεχνικῶν μας προτιμήσεων, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὰς εὐχαρίστους ἐντυπώσεις ποῦ γεννοῦνται μέσα μας ἀπὸ τὰ διάφορα πράγματα. Γι' αὐτὸ εὑρίσκομεν ὡραῖον κάθε τι ποῦ κολακεύει τὴν φαντασίαν μας. Ἕνα παλῃὸ ἐρείπιο, κατὰ βάθος ἄσχημο, μᾶς ἀρέσει διότι μᾶς κάνει νὰ ὀνειρευθῶμεν τυπικῶς κάποια πολὺ μακρυσμένην ἐποχήν. Τὸ ἴδιο μιὰ παλῃὰ ἐκκλησία κακοκτισμένη, μπορεῖ ν' ἀρέσῃ εἰς πολλοὺς ἀνθρώπους περισσότερο ἀπὸ τὴν μεγαλοπρεπεστέραν ἐκκλησίαν. Διότι θαυμάζουν τὴν ὡραίαν ἐντύπωσιν, καὶ κατὰ συνέπειαν, τὸ ἀντικείμενον ποῦ τὴν προξενεῖ.

ΟΣΚΑΡ Ο ΙΙ. — Ὁ ἀποθανὼν βασιλεὺς τῆς Σουηδίας Ὀσκὰρ ὁ ΙΙ δὲν ἦτο μόνον καλὸς καὶ ἀγαθὸς μονάρχης, ἀλλ' ἦτο καὶ λόγιος ἁβρὸς καὶ ἐπιστήμων συγχρόνως βαθύς. Ἦτο προικισμένος μὲ μεγάλην λεπτότητα πνεύματος. Ἠγάπησε περιπαθῶς τὰς ὡραίας τέχνας, περισσότερον ὅμως τὸν εἵλκυεν ἡ ποίησις, εἰς τὴν ὁποίαν καὶ διέπρεψεν. Ὅτε ἀκόμα ἦτο διάδοχος, μετέσχε ὑπὸ ψευδώνυμον ποιητικοῦ διαγωνίσμοτος καὶ ἔλαβε τὸν στέφανον, τὸν ὁποῖον διετήρει ὡς τὴν γλυκυτέραν ἀνάμνησιν τῆς νεότητός του.

Αἱ ὑποθέσεις τοῦ κράτους δὲν τὸν ἠμπόδιζον ἀπὸ τὰς μελέτας του. Ἀκόμη καὶ κατὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του, μετὰ τὴν μετὰ τῶν ὑπουργῶν του συνεργασίαν, ἐκλείετο εἰς τὴν Βιβλιοθήκην του—μίαν ἀπὸ τὰς καλυτέρας ἴσως τοῦ κόσμου—καὶ ἐβυθίζετο εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας.

Ἡ Σουηδία ἀπώλεσε μὲ τὸν θάνατον τοῦ Ὀσκὰρ ἕνα ἔξοχον βασιλέα, ἕνα σοφὸν ἐπιστήμονα, ἕνα ὑπέροχον ἄνθρωπον τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θὰ κοσμήσῃ μίαν ἀπὸ τὰς λαμπροτέρας σελίδας τῆς Σουηδικῆς Ἱστορίας.

ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ. — Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Ἰαπωνία εἶναι ἐξόχως φιλολογικὴ χώρα. «Ἡ Ἱστορία τῆς Ἰαπωνικῆς Φιλολογίας» τοῦ γερμανοῦ καθηγητοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ Τοκίου, Karl Florenz μᾶς δίδει νέον τεκμήριον περὶ τούτου.

Μέχρι σήμερον,—ἐκτὸς τῆς ἱστορίας τοῦ Ἄγγλου Aston—ἔπρεπε ν' ἀνατρέξῃ τις εἰς τὸ σχεδὸν καθ' ὅλα τέλειον σύγγραμμα τοῦ Ἰάπωνος συγγραφέως Tomitsu Okasami, τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη ἐν Λειψίᾳ τῷ 1899. Εἰς τὸ ἔργον ὅμως οὗτο ὁ συγγραφεὺς κάμνει λόγον, μετὰ φυσικῆς ὑπερηφανείας, περὶ τῶν συμπατριωτῶν του, καὶ τοὺς κολακεύει οὐκ ὀλίγον.

Ἡ Ἰαπωνικὴ Φιλολογία, κατὰ πολὺ περίεργον σύμπτωσιν, διῆλθε, κατὰ τὰς αὐτὰς περιόδους, τὰς ἰδίας φάσεις μὲ τὴν Εὐρωπαϊκὴν Φιλολογίαν.

Οὕτω ἡ ἐν Εὐρώπῃ περίοδος τοῦ μεγάλου ἱστορικοῦ μυθιστορήματος, ἤτοι ἡ ἐποχὴ τοῦ Οὐῶλτερ Σκὼτ, τοῦ Δουμᾶ καὶ τοῦ Βαλζὰκ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, μὲ τὰ τῆς ὁμοίας ἐμπνεύσεως ἔργα τοῦ Kyoden (1816) τοῦ Bakin (1848) τοῦ Tanehiko καὶ Shumsui (1842). Κατόπιν ἐπῆλθε τὸ ρεῦμα τοῦ θετικισμοῦ, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζει τὴν ἀρχὴν τοῦ 20οῦ Αἰῶνος, καὶ τὸ ὁποῖον εὗρε κατάλληλον ἔδαφος ἐν Ἰαπωνίᾳ, διότι οἱ Ἰάπωνες συγγραφεῖς δεικνύουν μεγάλην προτίμησιν πρὸς τὰ μικρὰ ἔργα, εἰς τὰ ὁποῖα διαπρέπουν, ἐν ᾧ ἀποφεύγουν τὰ μεγάλα διότι δὲν ἐπιτυγχάνουν πολὺ εἰς αὐτά.

ΣΑΔΑ--ΓΙΑΚΟ ΚΑΙ ΚΑΒΑ--ΚΑΜΙ. — Ἡ ἔξοχος τραγικὴ ἠθοποιὸς τῆς Ἰαπωνίας Σάδα--Γιάκο, καὶ ὁ σύζυγός της Κάβα--Κάμι, ἠθοποιὸς καὶ αὐτὸς σπουδαῖος, καὶ δραματουργὸς ταὐτοχρόνως, ἀπασχολοῦσιν ἀπό τινος τὸν καλλιτεχνικὸν κόσμον τῶν Παρισίων. Ἡ Σάδα-Γιάκο εἶνε ἡ πρώτη Ἰαπωνὶς γυναῖκα ποῦ ἀνέβη εἰς τὴν σκηνήν. Πρὸ αὐτῆς τοὺς γυναικείους ρόλους ὑπεδύοντο νέοι. Εἶνε δὲ ἀρκετὰ περίεργος ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἡ Σάδα--Γιάκο ἐπέτυχεν τὸ δικαίωμα αὐτὸ ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα. Κατὰ τὴν πρώτην ἀνὰ τὴν Εὐρώπην περιοδείαν της, ἔπαιξε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὸ θέατρον τοῦ Λονδίνου. Ἤρεσε δὲ τόσον πολὺ εἰς τὴν ἀποθανοῦσαν βασίλισσαν τῆς Ἀγγλίας Βικτωρίαν, ὥστε αὕτη τὴν ἠρώτησε τὶ δῶρον ἤθελε νὰ τῆς κάμῃ. Ἡ Σάδα--Γιάκο δὲν ἐζήτησε κανένα δῶρον, ἀλλὰ τὴν παρεκάλεσεν ἁπλῶς ὅπως μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ αὐτοκράτορι τῆς Ἰαπωνίας καὶ τῇ ἐπιτραπῇ νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν σκηνήν. Πράγματι ἡ βασίλισσα Βικτωρία ἐμεσίτευσε, καὶ ὁ πόθος τῆς διαπρεποῦς καλλιτέχνιδος ἐξεπληρώθη. Ὁ σύζυγός της, ὁ Κάβα--Κάμι εἶνε τρόπον τινὰ ὁ ἱδρυτὴς τοῦ νέου Ἰαπωνικοῦ Θεάτρου εἶνε καὶ αὐτὸς καλλιτέχνης ἔξοχος, διαπρέπων ὅπως ἡ σύζυγός του εἰς τὰ τραγικὰ ἰδίως δράματα. Ἡ καλλιτεχνικὴ περιοδεία των ἀνὰ τὴν Εὐρώπην σκοπὸν ἔχει τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας δραματικῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν θὰ εἰσάξουν μετ' ὀλίγον καὶ εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον νὰ ἴδωμεν μετά τινα ἔτη τὴν δραματικὴν τέχνην ἐξικνουμένην εἰς τὴν Ἰαπωνίαν εἰς βαθμὸν ἐπίζηλον καὶ νὰ χειροκροτῶμεν προϊόντα αὐτῆς ἐφάμιλλα, ὡς πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὴν δύναμιν, μὲ τὰ εὐρωπαϊκά, ἴσως δὲ, καὶ ἀνώτερα.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ.— Ἐλάβομεν τὴν « Χειραφετημένην» τοῦ κ. Παπαζαφειροπούλου, τὰ «Ἀνάγλυφα » τοῦ κ. Καλογεροπούλου καὶ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βαρλέντη « Ἀητοὶ καὶ Λελέκια ». Γι' αὐτὰ θὰ γράψωμεν στὸ προσεχὲς φυλλάδιον.